ZODIACUS DIVINI DOLORIS,

SIVE

ORATIONES XII,

QVIBVS

CÆLI CANDIDATUS

CHRISTVS

DEI FILIUS,

PONTIO PILATO PRÆSIDE,

IN AVLA CRVDELITATIS

In Regem Dolorum inauguratur.

Auctore

P. VALENTINO ESTANCEL

è Societate JESU

Provinciæ Brasiliensis.

EBORÆ.

Ex Typographia Academiæ, Anno M.DC.LXXV.

Egredimini, & videte, filiæ
Sion, Regem Salomonem
in diademate, quo
coronavit illum
Mater sua.
Cant. 3.

IVDICIVM

R. P. Doctoris Georgii à Costa è Societate IESV, quondam in Academia Eborensi Philosophiæ Professoris, & Sacrarum literarum Interpretis.

EX mandato P. Emmanuelis Monteyro Societatis JESU Provincialis hujus provinciæ Lusitanæ legi hunc librum, qui inscribitur: *Zodiacus divini doloris*, Autore P. Valentino Estancel ejusdem Societatis.

Et quando putabam me lecturum fore librum, non inveni in illo, nisi amœnissimos flores, quos suavissimè legerem. Unde mihi meritò visum fuit tam florentis libri lectionem esse potiùs florilegium, quàm librilegium. Credebam in brumali dolorum tempestate totum inhor-

refcere Decembrem; & inveni totum Aprilem vernantem. Vidi pro primò libri titulo afflictum Regem, totum præ dolore gementem, & libri Autorem totum pro Aprili gemmantem. Dolui acerbè, dum vidi dolorum Regem lethaliter expirantem cruce; & fummopere fum gavifus, videndo Autoris calamum vernanter fpirantem flores. Certè enim dilectiffimus Rex doloris, quia amantiffimo amoris deliquio elanguit, voluit fulciri his floribus nunquam languentibus, fic per fuam dilectiffimam fponfam hunc floriferum libellum multò jam antè vaticinando, feu fubodorando: *Fulcite me floribus, quia amore langueo.* Cant. 2. *n.* 5.

Credo certè ex fanguineis Nazareni Regis guttulis tam ubertim, quàm rubenter manantibus tam uberem rofarum germinationem promanaffe; fi enim

Formo-

Formosas Veneris plantas cùm spina (feriret;
Creditur è guttis progenuisse rosas;

Cur non potiùs credam purpureas sanguinis guttas è Nazareno toto florido sic copiosè stillantes Estânceli hunc stylum totum rosaceum amœnissimè instillasse; veriùs enim ex hoc Nazareni vere, quàm ex florido Floræ vere rubicundiores rosæ vernantiùs progerminant.

Vidi immanissimos satellites suo acerbissimo calamo Regi dolorum fel amarissimum propinantes: *Currens autem unus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo potùm dabat ei.* Marc. 15. *n* 36. E contra vidi indulgentissimum Autoris calamum rosaceum instillantem nectar. Carnificum calamus feracissimus fuit ad calamitates cumulandas, Autoris calamus ad calathos floridos plenissimè effundendos. Illorum calamus multùm quidem fe-

rox fuit ad feritatem, istius calamus plusquam ferax fuit ad flores; decebat enim Regem Nazarenum totum floriferum, ut haberet Nazarenum calamum totum floridum.

Carnifices quidem ut aculeatæ apes circumdederunt illum; sic Regio Olore multò jam antè canente, seu flebiliter lugente: *Circumdederunt me sicut apes*; Psal. 117. *n.* 12. ut illum undique circumdantes horridiùs pungerent aculeis.

Hic verò

——Apis Matinæ
More, modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Horat. *lib.* 4. Carm. *ode* 2.

Ad colligendos, & suaviter libandos undique flores circundedit suum Regem, non ut acuIearet, sed indulcoraret, mel pro felle dulcissimè instillando.

Carnificum truculentum ingenium

um *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Psal. 7. n. 15. Istius ingeniiſſimum ingenium concepit amorem, & peperit amœnitatem. Illud parturivit ſpinas; iſtud parturivit roſas; illud tota brumali hyeme caligavit, iſtud totum Aprilem aperuit; etenim (*dictum, Aprilem memorant ab aperto nomine Tum quia ver aperit.* Ovid.

Illorum ingenium, utpote totum tenebroſum, inhorrentes peperit noctes; iſtius ingenium, utpote totum illuſtre, geniales protulit dies, *Qui, tanquam dies verni, circumdabunt eum flores roſarum.*

Carnificum atramentum fuit doloris Regis acerbiſſimum tormentũ, Autoris atramentum fuit ſuaviſſimũ blandimentum; illorum atramentum totum illi fuit atrum, iſtius atramentum totum illi fuit candidum; illorum ſcabroſiſſimus ſtylus,

 totus

totus illi fuit ferreus, hujus stylus amœnissimus, totus illi fuit floridus. Illorum lingua acerbissima fudit amarissimum salem: istius lingua dulcissima sales amœnissimos effudit: illorum penna tota prorupit in pœnas; istius penna tota erupit in rosas: illorum penna fuit pœna: istius penna penicillus; illa enim dolenter pungit, ista amanter pingit. Illorũ lingua fœdissimas exhalavit blasphemias: istius lingua halantes exhalavit rosas; illa, ut moreretur, feraliter clamabat: ista ut semper victuro hilariter acclamat.

Carnifices, ut inhumanissimi autores, dederunt in tristissimam noctem acerbissimã dolorum Iliadem; hic, ut humanissimus Autor, dedit in splendidissimam lucẽ germinantissimum florum Elysium; illi dederũt ferale spectrũ, iste festivum spectaculum; illi dederunt in theatrum lacrymabilem dolorum tragœdiam, iste

iste ridentem Floræ panegyricum; illi dederunt scenam plangentem, iste plausibilem, illi despectabilem, iste spectabilem, illi feralem, iste festivam, illi spinosam, iste speciosam, illi horrentem, iste florentem. Illi fecerunt totius doloris epilogum, iste totius amœnitatis corollarium, illi gravissimos pœnarum falces, iste vernantes florum fasciculos; illi cumulârunt sex mille rigentia verbera, iste sex mille deliciosissimas verbenas; illi sævissima flagra, iste fragrantissimas rosas. Carnifices immaniter pectus terebrando, illud rubricârunt rubente sanguine, iste peramanter illud pulsando, rosis rubentibus venustiùs rubricavit; illi in aperto pectore sanguineum aperuerunt fontem, iste in illo amâter aperto totũ aperuit Aprilem: illi in illo latere sanguineos latices, ut feroces lupi, hauserunt; iste ut infans lactabundus lacteos latices

iuxis

ſuxit ſuaviter. Ex lacte è Junonis pectore furtivè effuſo finxerunt figmenta Viam Lacteam in cæleſti Zodiaco candicaſſe. Ego certiùs,& veriùs credo è lacte ex hoc divino pectore effuſo aliam candidiorem Lacteam Viam in hoc florente Autoris Zodiaco formoſiùs albicaſſe.

Judæorum inofficioſa manus doloris Regis coronam intexuit ſpinoſam, ut coronaret ſuam feritatem, & cruentaret ſuum Regem; Autoris officioſiſſima manus vernantem attexuit coronam, ut ſic & ſuũ Regem coronaret,& coronaret ſuũ ingeniũ. *Egredimini igitur, & videte, Filiæ Sion, regem veſtrum Salomonẽ;* Cant. 3.*n.* 11. non in ſpinoſo diademate, quo novercali odio illum coronavit Synagoga, ut immaniſſima noverca; ſed in florifero diademate, quo materna veluti indulgentia illum delicioſiſſimè coronavit vernantiſſimũ Eſtancelis ingenium. Illorum manus ruben-

rubentes clavos infixit, iſtius manus rubentia garyophylla effudit.

Dico igitur, ut verum dicam, me nihil inveniſſe in hoc libro, quod carperem cenſorio ungue, ſed totum inveniſſe floridum, quod carperem delicioſo pollice; eſſeque librum liberum ab omni Ariſtarchi nota, & ſolum Aſteriſco notandum. Dicoque ulteriùs, quòd mihi viſus eſt hic floridus libellus, ilie divini Sponſi *Flos campi*, Cant. 1. n. 2. pro cujus characteribus, ſeu floribus legendis univerſus orbis officiosè decertabit, eruntque hujus libri cæleſtes flores & Autori, & lectori ſuo, *Fructus honoris, & honeſtatis*. Eccleſ. 24. *n.* 23.

Judicoque etiam hunc floriferum libellum totum bellum eſſe totius viridantis Floræ viridarium, totius vernantis Aprilis compendium: eſſe inter ſpinas totum Lilium, inter vepres totum Roſam inter feralis mor-

mortis myrrham esse totum Fasciculum immortalem. *Cant.* 2. *n.* 15. Judicoque omnes hujus libri charissimos characteres esse regificos Paradisi flores, *Cant.* 1. *n.* 15. hi omnes (*gis*
Inscripti quoniã cælestis nomine Re-
Nascuntur flores. Virg. Ecclog. 3.

Et cùm in aspera, ut ferunt, & rigida maris salsedine, ibi vernantiùs perennent Amaranthi immortales, & cùm in libro Rex doloris *veniat in altitudinem passionis maris, ubi tempestas demersit illum*; Psal. 38. *n.* 3. ibi etiam hi flores, ut Amaranthi immarcescibiles, perpetuò germinabunt; & in hoc flore semper recenti, & stabili Estancelis stabit memoria recens; unde nunquam ad obliterandum Valentinum ulla unquam temporis injuria valebit.

Sed quantùm tempus, tantùm sua
nomina crescent. Ovid.

Et

Et licèt pratensibus floribus eadē dies, quæ festivè nascentibus plaudit, eadem funestè morientibus plāgat; eadem, quæ illis est parens, eadem illis expirantibus est pheretrū; etenim

Quàm brevis una dies, ætas tam longa rosarum est. Ovid.

Attamen tam bene valent nostri Valentini immarcescibiles flores, ut valeant vivere æternitati.

Solùm hoc discrimen notavi in illo cælesti Zodiaco ab hoc Zodiaco Autoris, scilicet, quòd ille sit lucentissimus fasciculus stellarum, iste sit amœnissimus fasciculus florum; ille annectat rubentes stellas, iste annectat rubentes rosas. In illo Zodiaco Astrorum castra solùm militent soli creato, in isto floridi castra solùm militent increato Soli; illic illa Heliotropia cælestia solùm gyrentur ad gyros inferioris Solis; hîc verò hæc florida Heliotropia solùm ad gyros supe-

ſuperioris Solis gyrentur; Illic ſolùm

Solēque ſuum ſua ſidera norūt.Virg.
Hic Nazaræum Solem ſolùm tamen iſta ſequantur.

Tandem ita redolent, ita ſpirant Paradiſum ſtabiles Eſtancelis flores, ut poſſit valenter Valentinus excitare, & invitare ſuum Nazarenum Regem, ut, relicto paulisper cælo, *deſcendat in hunc hortum ſuum, ad areolam Aromatum, ut lilia colligat, donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ.* Cant. 6. *n.* 1. Cant. 2. *n.* 17.

Quapropter uno verbo concludo nihil in hoc libro eſſe fidei, aut bonis moribus diſſentaneum, ſed omne omnino conſentaneum. Ulyſſippone in hac domo profeſſa D. Rochi 2. Decembris. 1674.

Sub cenſura.

Doctor Georgius à Coſta.

CEN-

CENSVRA

R.P Balthazaris Tellez è Societate IESV, olim in Collegio Conimbricensi Philosophiæ Magistri, & in Regali D. Antonii Primarii Theologiæ, ac Provinciæ Lusitanæ Provincialis.

EX mandato admodùm Reverendi P. Emmanuelis Monteyro, Lusitanæ Provinciæ Societatis Jesu Præpositi Provincialis, relegi iterato quidem regustu aureum hoc opusculum R. P. M. Valentini Estancel; & quid ego de illo sentiam, satis explicavi in epistola mea, quam ad eundem P. scripsi, quæ in præliminaribus hujus præclarissimi libelli affertur; in quo nihil invenitur contra fidem, & bonos mores, immò multa leguntur piè, devotè, sanctéque tractata, stylo peramœno, dilucido,

cido, erudito; sic enim materiæ utilitatem cum formæ dulcedine eleganter, ac doctè concinnavit, ut meritò de eo dici possit:

Omne tulit punctum, quia miscuit utile dulci. Horat. in Art. Poet.

Sic sentio. Ulyssippone, in Domo D. Roqui Societ. Jesu 1. Januarii. Anno 1675.

Balthazar Tellez.

Facul-

Facultas P. Provincialis Societatis IESV.

EGo Emmanuel Monteyro Societatis Jeſu in Provincia Luſitana Præpoſitus Provincialis, poteſtate ad id mihi facta à R. admodum P. Noſtro Joanne Paulo Oliva Præpoſito Generali, facultatem concedo, ut liber hic, cui titulus *Zodiacus Divini doloris*, à P. Valentino Eſtancel noſtræ Societatis compoſitus, & ejuſdem Societatis gravium, doctorumque hominũ judicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas, ſigilloque noſtro munitas dedimus. Ulyſſippone, tertia die Decembris, anni Domini 1674.

Emmanuel Monteyro.

APPROBATIONES, ET Facultates Sanctæ Inquisitionis, & Ordinarii.

Censura R. P. M. Fr. Ignatii à Costa Ordinis Sancti Dominici, Lectoris emeriti sacræ Theologiæ, & Sãctæ Inquisitionis Qualificatoris, &c.

DE mandato supremi Sanctæ Inquisitionis Senatûs libellũ istum, cui titulus: *Zodiacus divini doloris*, authore R. P. Valentino Estancel ex Societate Jesu, pari voluptate, & attentione perlegi; nihil in eo fidei absonum, vel moribus dissonum reperi; imò nec unum duntaxat minùs in ipso mihi placuit; & ita publica luce planè dignum eum censeo. In Conventu Sancti Dominici Ulyssipponensi die 20. Decembris 1674.

Frater Ignatius à Costa.

Censu-

Censura R. P. M. Fr. Emmanuelis à Sancto Iacobo Seraphici Ordinis D. Francisci, sacræ Theologiæ Magistri, & S. Inquisitionis Qualificatoris, &c.

DE mandato Senatûs supremi Sanctæ, & generalis Inquisitionis libellum habentem pro titulo, *Zodiacus divini doloris*, à R. P. Valentino Estancel, curiosè non minùs, quàm devotè elaboratum, maximo cum gaudio legi. Totum, quod in eo continetur, laudatorem potiùs, quàm censoré judico postulare: quapropter in spiritûs utilitatem, ut typis mandetur, dignũ censeo. Ulyssippone in Conventu S. Francisci die 5 Januarii 1675.

Fr. Emmanuel à S. Iacobo.

Facultas Sanctæ Inquisitionis.

VIstas as informações podese imprimir o livro *Zodiacus divini doloris*, & impresso tornará

ao Conſelho para ſe conferir, & ſe dar licença para correr, & ſem ella não correrá. Lisboa 8. de Janeyro de 1675.

Fr. Pedro de Mag. Manoel Pimẽtel de Souſa. Pero Mexia de Mag.

Facultas Ordinarii.

Podeſe imprimir. Lisboa 11. de Janeyro de 1675.

Fr. Biſpo de Martyria.

Facultas Regii Senatûs.

Que poſſa imprimir o livro, que aprezenta, viſtas as licẽças, que aprezenta do Sancto Officio, & Ordinario, & depois de impreſſo tornará à meza pera ſe taxar, & ſem iſſo não correrá. Lisboa 18. de Janeyro de 1675.

Miranda. Roxas.

ADMO-

ADMODUM REVERENDO,

ET NOBILISSIMO D.

PETRO CORDEYRO DE ESPINOSA

DOCTORI EXIMIO,

gravaminũ Senatori Regio amplissimo, Prothonotario Apostolico, Bullæ Cruciatæ per Provinciam Bahyensẽ Cõmissario, & S. Sedis in urbe Salvatoris, vulgò

BAHYA,

Decano meritissimo, Mecœnati, & Patrono suo colendo

VALENTINVS ESTANCEL
è Societate JESV

Salutem, & felicitatem.

NOn diu mihi de Mecœnate deliberandum fuit, admodum Reverende, & nobilissime Domine; non enim necesse habui quærere, quem deligerem, sed eligere (ut de

Trajano dixit panegyristes Plinius) qui ante cæteros emineret. Et quanquam libelli tenuitas, paucula enim numerat folia, me aliquantùm suspensum habuit, quominus satis audax sub tua umbra (luces enim, quibus omnes percellis, hebetem mentis meæ aciem usque adeò perstringunt, ut ad eas aspirare temerarium putem) patrocinium, & libello meo lucem auspicari auderem: umbra, inquam, quæ de *Spinosa*, hoc est, iliata ortum traxit propagine. Et rectè, acumine siquidem ingenii, si placet, quo polles, morum candor amat vestiri. Et, nisi fallor, his ipsis Candidatus noster Agnus sine macula (patere ut vulgi idiomate ipsum com pellem *Corderro*) in Doloris viridario, hoc est, in Pontii Pilati aula, sive ad ornamentum, sive ad tormentum voluit amiciri. Nullibi enim securiùs imperat dolor (ut mox videbis) quàm

inter

inter sepimenta spinarum; nullibi pulcriùs emicat candor mentis priscæ, quàm inter aculeos rhamnorum. Oraculum divinum est: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea*, scilicet sapientia, *inter filias*, mentes, inquam, supra commune vulgus sapientes.

Vicit tamen verecundiam meam, ut ad hanc virentem Vmbram auderet libellus succedere, tua insignis humanitas, quæ ceu alter adamas, aut Herculeus lapis, Magnetem dicunt, occulto quodam naturæ benignioris afflata lenocinio omnes ad se trahit, pellicitque: ut rectè cum Lipsio de Te dicere possim, *Inter præclaras, & eximias virtutes tuas, maximè tamen quasi è sublimi quadam specula se ostentare, & extollere comitatem tuam, quæ ita in Te elucet, ut videatur Te ad hanc unam virtutem natura genuisse.* Just. Lips. Critic. Fallor, nisi simili um-

bra Apostolorum Princeps Petrus (cujus Tu quidem non sine numinis consilio nomen, & omen præfers) ægris corpore sanitatem attulit: *Ut veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis.* Act. 5. Vicit, inquam, tua humanitas, & comitas ruborem meum; novi enim Te non tam rerum mole, quàm sapienti delectu rerum pretia æstimare solere. Sæpe enim solers Naturæ condus maxima quæque in rebus minimis occuluit. Sic in parvis conchylibus summi pretii occuluntur gemmæ; sic adamantes in modico interdum latent silice. Ipsa adeò Ars, Naturæ simia, ausa est aliquando integram Homeri Iliadem in nucleo describere: et alius, nescio quis, ex antiquitate Artifex, in brevi adamantis compendio; quem annulus aureus incluserat, Musarum chorum cum suo Apolline moliri.

Ita

Ita ferè habet cum foliolis meis, quæ honori tuo consecratum eo: ut enim paucula sint, immensos tamen Hominis Dei (quem cæli vastissimæ paginæ, hic, inquam, visibilis mundi liber, ægrè complectitur) Dolores sub parvi Zodiaci compendio referunt.

Sed hæc sunt Prælogia, quæ non minùs in nostram, quàm tuam laudem facere videntur. De Te enim quid dicam, Mecœnas nobilissime, in tanta bonorum, quibus Cælites tuam exornavere mentem, copia, planè in ambiguo sum, nec quid priùs memorem; satis scio cultiorem profectò, quàm mea penna est, panegyristem animi tui ornamenta desiderant. Opinione sapientum, qui naturalium momenta causarum subtiliùs rimantur, semper angusta vultûs species, formaque visa est plurimum traxisse de cælo: *Divinus enim animus* (Plinii verbis utor)

ven-

venturus in corpus, dignum prius metatur hospitium, sive cùm venerit, fingit habitaculum pro habitu suo, &c. Quæ siquidem ita habet, cum Te suspicio, in animum venit cogitare, plurimum divinæ, & humanæ sapientiæ menti tuæ insedisse: Deus namque, & forma corporis, qua omnes rapis, grande profectò virtuti tuæ suffragiũ addũt, adeò, ut *quamvis magnũ de splẽdore nataliũ jubar hauseris* (Ennod. paneg. in Theod.) *vincis tamen decorem sanguinis ingenii claritudine. - qui genus jactat suum, aliena laudat*. Trag. in Herc. fur. *Solus animus facit nobilem, cui ex quacumque conditione supra fortunam licet surgere*. Felix in præfat. dicta Lupic. Quod cùm in Te suspexissent Athenæ Lusitanæ, Magisterii primùm Lauream, tum Doctoris ultro sertum obtulerunt. His gradibus ad maiora deinde ascendisti; Regio enim Senatui suo Serenissimus

mus Portugalliæ Rex Alphonsus VI Te adnumeravit. Deinde idem Alphonsus Rex tanquam Gubernator & Administrator Equitum ordinis Domini nostri Jesu Christi Decanatûs titulo exornare voluit, ut utriq; tantus sapientiæ ac virtutis splendor foro luce tuâ consuleret: neque enim uno munere duntaxat, vel officii limite circumscribi tanta lux debuit: hinc quidem supra Ecclesiæ candelabrũ, ut omnibus conspicua esset, collocata: inde, veluti in theatro humani juris ac prudentiæ accensa, ut ceu altera Pharos fluctuantia inter, quandoque peius ipsis undis, in rebus obscuris Regii Senatûs consilia, sapientiæ tuæ omnigenæ radiis collustrares, & dubiorum ambiguos fluctus componeres.

De judicii tui in rebus difficillimis, ac arduis penetrandis, & discernendis promptitudine, ac perspicuitate; de gravitate, & maturi-

tate

tate consilii; in suffragiis ferendis pondere; in dirimendis confusis litibus perspicacitate; in tuenda æquitate, & justitia fortitudine; in Religionis negotiis tractandis cõstantia; in explorandis rebus difficilibus acurâ mentis tuæ trutinâ sagacitate, supervacaneum duxi Elogia longa texere; quæ enim in cæteris rara, Tibi planè familiaria, & prope dixerim tanquam in proprio domicilio congenita sunt.

Fertilem etiam laudandi Tui campum mihi obtrudebat tua in Cælites incorrupta religio, & Ecclesiasticæ disciplinæ tuendæ zelus, quæ in Te, ceu in speculo quodam mirè relucent; dignus profectò, qui magnis etiam Prçsulibus pro norma & regula statuare. Et equidem spero, ut circumlata virtutum tuarum ultra Atlanticum æquor fama ad altiora propediem Te provehat in Ecclesia Dei culmina; æquum enim est,

eſt, ut tantus virtutis, & ſapientiæ ſplendor non in una tantùm America effulgeat, ſed in ampliorem excurrat Orbem.

Nolo plura, ne modeſtiam tuam offendam, comminiſci, non enim panegyrim tuorum operum facere inſtitui; hoc quippe temeritatis eſſet: ſolùm enim eorum, ſatis obiter & tumultuariè, propter penuriam temporis, meminiſſe potui, quæ penè audax animi affectus, quo Te complector, in calamum effudit. Jamque Candidatus dolorum me ad ſe rapit. Pátere itaque, Mecœnas nobiliſſime, in tua umbra folia mea reviréſcere, &, ſi placet, Te auſpice, in lucem venire. Munuſculum tenue eſt, & parvum fateor, ſedenim *ferè in parvis magni ludũt, & gratiora è tenui dextera munera ſunt. Memini quippe etiam aquam utrâque vola ruſtica manu porrectam Regibus non ſemel placuiſſe.* Carol.

in

in Proleg. ad prod. adol. Ego autem in his foliolis non aquam, sed omni aquâ pretiosioré Candidati nostri purpuram in Doloris aula largiter effusá Tibi offero: cujus auspiciis, ut aliquando ad ipsam proximè succedas, animitùs voveo. Vale.

Tui observantissimus, & obsequentissimus in Domino servus

Valentinus Estancel.

R. P.

R. P. Balthasaris Tellez è Societate IESV ad Authorem Epistola.

IVcundissimas R. V. literas accepi, quibus mihi pergratum fuit veterem R. V. memoriam refricare; quanquàm aliunde vehementer indolui, animo scilicet repetens, quòd hæc Provincia talem, ac tantum virum in Mathematicis disciplinis apprimè sapientissimum amiserit, cujus jactura hactenus non potuit, nec poterit resarciri; quæ quidem eò intolerantior fuit; quoniam R. V. non solùm Matheseos splendor, sed plures alii multarum scientiarum apices cumulatissimè exornant; qua de re satis amplum, & locuples testimonium mihi abundè præstat opusculum hoc R. V. ad me missum, quod R. V. subcesivis horis, quasi ludentis specie composuit,

Dum sedet, & tenui fiscellam texit

xit hibisco, Virg. Eccl. 10. & propterea illud *Sportulam* adpellat, sic enim R. V. magnificos labores suos deprimit, contemnit, & extenuat; at nimirum

In tenui labor, at tenuis non gloria; Virg. Geor. 4. & ideo maior hinc, & præclarior laus, quòd author sit maximus in minimis; quamvis aliunde libellus hic mole quidem exiguus est, sed pretio immensus; *Sportulam* illum vocat R. V. quasi foret obsonium aliquod vile militaris cœnulæ, cùm tamen sit mensa Pontificia pretiosis, & regalibus conferta epulis; unde huc non immeritò ille jocus Martialis seriò transferri potest de cœna ab Imperatore Domitiano promissa, ac præstita.

Grandia pollicitus, quantò maiora dedisti!

Promissa est nobis Sportula, Recta data est. Mart. *lib.* 8. Epig. 49.

Rectè igitur in hac Recta, & Re-

gia

gia mensa Regem Dolorum nobis offert R. V. quem inter cruciatuum vepres suis depingit, & decorat ornamentis, corona scilicet, sceptro, diademate, paludamento, purpura, aulâ, & solio: at quàm lautè, quàm adpositè, quàm doctè, quàm argutè, quàm ingeniosè, & quod longè gratius, & optabilius est, quàm piè, quàm sanctè, quàm devotè! Profectò nunquam mihi largiùs, nunquam jucundiùs voluptati indulsi, quã cũ hæc legi. *Cælone peractũ Fluxit opus?* *Stat. Syl. lib.* 1.

Regem hunc verè Nazarenum, hoc est, floridum R. V. suis verborum floribus sic venustè componit, sic ejus coronę spinas vertit in flores in suo hoc cælesti viridario, ut senticetum, quo fuit coronatus, jam sit *Flos rosarum in diebus vernis* semper vernans, sẽper spirans; certè quidẽ hujus Regis regnũ *nõ est ex hoc mundo*, in quo ubi primùm *flo-*

res adparuerunt, statim *putationis tempus advenit.*

Heu dolor! unum, & idem est: *Flos oritur, moritur.* At verò amœnissimus R. V. circa hunc Regem stylus, quot verba profert, tot flores parturit, perpetuos tamen, & immortales. Sed enim flores adeò novi, & peregrini non in terra nostra enascuntur, sed verè illos procreat Paradisus.

In Brasilia sanè Paradisum voluptatis delitescere fuit aliquorum sentētia: in hoc igitur Brasiliēsi Paradiso noster occultatur Valentinus, ubi has nunquàm morituras collegit rosas, quibus divinum Regi Regum diadema miro fabricavit artificio. Euge ô Valentine, qui vales evincere, ut fragiles, caduci, ac flaccidi flores, duratione tempus, pretio gemmas superent, atque aurum. Perge porrò, & sicut nobis exiguam hanc sportulam, quasi indicem

magno-

magnorum tuorum operum misisti (quam judico prælo, ac cælo dignam) sic mittas plura alia, quibus curiosè, & gloriosè insudas.

—Sic docta frequentes
Otia, sic omni detectus pectora nube
Finem Nestoriæ, precor, egrediare
(senectæ. Stat. Syl. lib. 1.

Vale, mi Valentine, & mihi valeas, quantùm apud Deum precibus vales. Ulyssippone, tertio Calendas Februarii, anno M. DC. LXXV.

R. V. servus in Domino obsequentissimus, &c.

BALTHASAR TELLEZ.

PATRIBUS PROVINCIÆ BRASILICÆ

SOCIETATIS

JESV

VALENTINVS ESTANCEL ejuſdem Provinciæ filius ſoſpitatem, & omne bonum à Doloris Candidato Homine Deo.

POſtquam in hanc Aquilonibus ſacratam, & vaſto circumfluam Atlantico Thebaidem veni, *Olindam* intelligo, PP. nobiliſſimam olim urbium; & magnificâ ædificiorum fabricâ ante alias omnes inſignem; ad hæc, amœniſſimo ſuper clivo, toti conſpicuam Oceano aſſurgentem, ut meritò *Olinda*, hoc eſt, Urbs formoſa diceretur. Sed-

enim

enim hodie, poſtquam Mars Batavus feralem in illam facem intulit, buſtumque Vulcanus fecit, ludente res humanas inſtabili fortunâ, ægrè inter cineres, & confuſas dumetis, rhamniſque, & ſilveſtri junco ruinas ſe ipſam agnoſcit, qualis erat: ut rectè de ea dicere poſſis, *Nunc campus, ubi Troia fuit.* Et ubi populorum gentiumque ingens nuper confluxus, *Civitas plena populo*; modò ſolitudo mera, *ſola ſedet*, & ſterile dumetum. Poſtquam, inquã, variis circumactum Oceani erroribus huc me fata expoſuerunt divina, ne planè otioſus eſſem, ſubinde in mentem venit ſportulas ex more veterum Eremi Patrum, qui Thebaida incolebant, texere. Et verò res ſatis ex voto cecidit; paucorum dierum impendio unam abſolvi, nõ qualem de viminibus, aut molliter detonſis arborum corticibus noſter plectit Indus, parum enim ad dolo-

 ris

ris auctariũ; sed neq; ad ornamentũ faciunt ejusmodi lenia filamenta, quibus sua inest amœnitas, vel voluptas; sed de malè laboratis, & concisis verborum aculeis, quos ingeniosus Regis Dolorum genius ex sacro codice, an cortice mihi commodavit. Talis nimirum esse debuit, hoc est, acuta orationis nostræ periodus, ut Regii doloris serto, quò propediem Candidatus noster in Pontii Pilati aula est coronandus, esset proximè similior.

Neque miremini, P. P. quòd in solitudine, quam Thebaida nuncupavi, sportulam meam texui; in silentio enim, & avulsa ab hominum strepitu mens rectiùs res divinas meditatur. *Ducam eam in solitudinem*, dixit Sapientia Divina, *& loquar ad cor illius.* In ejusmodi recessu quanta meditatus est Propheta Isaias, ut ipse quidem de se confitetur: *Meditabor ut Columba.* Quanquam

quam haud satis scio, si Thebaidis vel solitudo fuit, in qua eam primùm artifex, an carnifex Dolor contexuit, an potiùs officina, & recessus, vel excessus crudelitatis. Utrumque Propheta Jeremias innuit: *Quomodò*, inquit, *sedet sola civitas plena populo!* Utique *sola*; sola siquidem tantum scelus in caput floridi Nazareni, dum illud spinis operuit, ausa est. Et *plena populo*; malitia enim illius, dum Deum hominem occidit, ad summum adscendit, ut meritò plena non tam populo, quàm malitiâ dici posset. Voluit nimirum Doloris Candidatus per spinas, & aculeos ad Regni Doloris (ohe) nimiùm arduum culmen conniti. *Oportebat* scilicet *Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*, hoc est, in Regiam Doloris.

Sed enim adhuc fortasse hærebitis ad tam insolens argumentum. Quid enim, dicetis, Regi cum do-

loribus? Aut quid dolori cum Regis nomenclatione? Numquid Rex esse potest, cui dolor imperat, aut summè dolere, & regnare? An verò sum nescius doloris nomen, & quidquid pœnosum est, à Regum aulis proscribi? Malè enim imperatur, ubi dolori paretur. Ita quidem habet in Regno mundi voluptuario, ubi luxus impunè imperat, non item in Regia Christi, in qua solus ille imperat, qui pati novit. Et nisi ita est, ipse, qui falli nequit, dixit; quòd *exaltari oportet* (in Regno scilicet Doloris) *filium hominis, & ita intrare in gloriam suam*: &, ut audiat Rex Dolorum; *lavare in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum.*

Si itaque Regem Dolorum spineo redimitum serto vobis sisto, *quo coronavit eum*, non tam *Mater sua*, quàm Noverca impia Synagoga; non potestis inficiari, P. P. quòd bene

ne

ne ſportam meam texui, & ſportam veſtram egi. Si textura erit conciſior, qua Regii doloris pertexo ornamenta, vel tormenta, veniam dabitis; tot enim inter hiatus Regii corporis, & propè conciſa membra, quis ab Oratore integrum aliquid ſperet? Conciſa neceſſe eſt fluat oratio, ubi tam conciſum eſt Dei Verbum: & ubi ſine lege fluit ſanguis de membris Chriſti, ſine lege fluctuent membra orationis, oportet. Sic ubi humiles irrepserint periodi, eximetis Oratorem à culpa; neque enim decet, ubi ipſa Eloquentia Dei inter vepres recumbere non erubeſcit, ſublimi cothurno ingredi Oratorem; non rectè incumbit in verba calamiſtrata dictio Oratoris, quando inter vulnera occumbit Sapientia Patris. Si acumen deſiderabitur in illa; ſacratus Regis Dolorum vertex omnia ſibi fecit tributaria, quando, Ohe! violentè *in ſpinas incidit Verbum.*

bum. Nisi fortè spinæ Regi Dolorum famulantur, & à custodiis sunt; nuspiam enim, ut volunt, securiùs imperat Dolor, quàm inter sepimenta spinarum. Sed neque flores, aut rosas fert oratio; quia & has in Regia Doloris desidero: pridem enim est, quòd eas in suos usus, aut abusus, transtulit voluptas, antequam marcescerent. Quanquam quid ego alios flores desidero, quando Nazarenus mihi suppetit purpuratus? Ignoscetis itaque PP. stylo humili, & verbis parum ex artis lege politis; inter spinas enim, non amœna rosetra ludimus. Meliùs dixero, lugemus Regem Dolorum. Et verò pridem est, ex quo genus dictionis floridum placuit: nunc, quandò maturior nos pœna urget, & pigra invadit ætas, non parum egero, si monumenta paucula sepulta dudũ vetustis imaginibus memoriæ in lucem revocavero: quod dum ego solicitus

moli-

molior, vos pro officio, quo Candidatum hunc Dolorum prosequimini, Oratorem novo dictionis genere balbutientem audite; *Egredimini*, non tam pedum motu, quàm cordis affectu; *& videte*, si non potestis singultiente oculorum sensu, pia mentis meditatione; *Regem vestrũ Salomonem*, Regem Dolorum dicere debueram; *in diademate* è spinis laborato; *quo coronavit eum Mater sua* Synagoga, &c. Valete, non tam mei, quàm memores Regis Dolorum.

Vester ex toto in Christo servus

VALENTINUS ESTANCEL.

AD

AD PIUM LECTOREM.

Lugubris iste dolorũ Duodecimviratus; Christum in Dolorum Regem, ex veteri more, inauguraturus, non tam aurium, quàm cordium attentionem postulat, nec tam oculis, quã animis spectatores præsentes requirit. Quid enim voluptuarii spectaculi expectent oculi in dolorum scena? Quæ dum aperitur, ipse serenissimus Cæli oculus Sol tenebris obfuscatur, atque in sanguineas solvitur lacrymas; siquidem verũ est, quod aiunt, in horto Gethsemani hodie sanguine pluisse. Aut ad quam suavitatem aurium officia invitarem, quando non nisi lugubrẽ næniam gravi & inconcinno Elemẽtorum tumultu concinit turbatus rerum ordo? nec alio tripudio, quàm sonoro gemitu singultant Angeli Pacis *amarè* flentes. *In tristissimo igitur*

tur

tur argumento inamœna rectè versabitur dictio; nec enim ad Rhetorum leges coegeris linguam, ubi exlex gubernat Dolor; & frustra artificis eloquentiæ venustatem expectabis in rudi materia, illa scilicet inerti carnificum manu malè & barbarè elaborata: in qua cùm nihil sit magnificum, præter jocularis purpuræ maiestatem; nihil grave, præter levitatem arundinei sceptri; nihil floridum, præter nomen Nazarenis viridariis decerptum; nihil sonorum, præter alaparum plausus; nihil denique acuminis, præter spinas. In tam lugubri, & funesta materia non tam exultantem, quàm singultientem Regius Dolor requirit calamum: quo quidem singultu si crebrò interrupta fuerit oratio, maleque deartuata, non gravatè feret integer Lector; neque mirabitur mutilas, intercisasque periodos, ubi in tot vulnera patêre conspexerit Dei

ORATIO PRIMA, SIVE UNCTIO.

Oleo sancto meo unxi eum, manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum, &c. Psalm. 88.

BEne est, beatè est, Principes. Vastissimum Doloris Regnum, suo hactenus capite destitutum, capitali prorsus felicitate hodie de cæli vertice nanciscitur Regem, Herode, & Pilato duumviris in suffragia conspirantibus, ut planè in ore duorum stet verbum in Doloris Regno. Placetne votis gentium orbis terræ Principum accedere, & tabulis, quibus propediem desig-

nati Regis titulos consignaturæ sũt, & ad posterorum memoriam in cruce Doloris monumento suffixuræ, subscribere? Annuitis, nisi fallor. Igitur ad consuetos ritus convertamus animos oportet, & promptæ linguæ officio inaugurationi operá navemus. Ego quidem meo munere ut rectè defungar, nil in me patiar desiderari. Vetus obtinuit consuetudo apud gentes Regia maiestate conspicuas, ut initiandi Regis consecratio initium duceret ab solenni unctione. An idcirco fortassis, ut in verticem sacro liquore perfusum difficilis esset ac lubrica omnis machinatio adversariorum? Is mihi mos certè hodie usurpãdus est: neque enim alium sibi Regem deposcit Doloris regnũ, quàm *Christum*, quod nomen vel solum si animo versas, suavissimâ virtutis fragrantiâ cogitationes omnes imbuis;

si

ſi pronuncias, *Vnctum* loqueris; ſi enucleas, *Oleum effuſum* deprehendis. *Cant.* 5. Et ſanè ſeu ab Hebræis primò, ſeu ab Orientis populis hæc ungendorum Regum dimanaverit conſuetudo, nobis planè non eſt prætereunda in ejus inauguratione, qui ab Jeſſea ſtirpe, hoc eſt, Hebræi populi medulla effloruit in decus imperii: & ita ab ritibus Orientis nō modò non abhorret, ut etiam ſplendorem derivaverit nominis, factus *Splendor Orientis*, etiam in vitæ occaſu, dum opprimit noctis ſempiternæ tenebras, & cum Sole id etiam habet commune; quòd, ut oriatur, occidat. At tibi, ſuaviſſime Dolorum Rex, quo liquore debitum obſequium exhibebo? *An illo unguento compoſito*, quod ſupremus ille Magiſter rituum Deus, ex vario aromatum genere componi voluit Hebræorum Pontificum verticibus

inungendis? Sed, eheu! primas in eo liquore obtinet *Myrrha prima*, hoc est, primo vere sine artis opera è sui fruticis cortice elicita. Tibi autem plus satis est amaritudinis: nec opus est, ut eam à Myrrha petat tuus carnifex, doloris satelles, amaror amor.

Quòd si, ut fama est, sub hodierno crepusculo, videlicet non in anni tantùm, sed & diei, & passionis tuæ vere, è carnis tuæ pretioso cortice emicuere ubertim guttæ sudoris amarulentæ, quid ultrò te Myrrhâ perfundam, qui jam natas in doloris Oceano? Quamquam non ideo mihi repudiandum est illud sacri unguenti genus, quòd potissimâ sui parte Myrrha sit. *Cinnamomi* potiùs fragrantia, & *Calami* dulcis odor, & *Suavè olentis* casiæ, quam in eo unguento inesse ex Numinis voluntate oportebat, Dolorum Re-

gem

gem dedecent; quia tributaria facta sunt voluptati. Neque tamen ideo Myrrha tibi in unctionem adhibebitur; modicum quippe est, quocumque perungimur; in Doloris porrò Regno quidquid amarum est, modicum ne sit, oportet. Quare, ut copiosè degustes amara, Myrrhâ nõ ita multò pòst potabere. Et ego quidem, Myrrhâ in potum destinatâ, jam aliud habeo quærere inaugurando Regi nostro Unguentum. Oleum scio his usibus fuisse destinatum; sed quis symbolo lenitatis locus in nostro hoc Regno? An est aliud dolor lenis, quàm voluptas moderata? Rex autem Dolorum, si dolores lenit, Regnum non stabilit, sed evertit. Balsamum fortassis aptum sit muneri nostro? Ita quidem, si sola illi inesset fragrantia; nam & hic Regni Candidatus hoc habet affine balsamo, ut omnes trahat *in odorem*

unguentorum suorum. Sed balsamo sanantur vulnera, in Regno doloris seruntur: quibus nisi tegatur Rex ipse, regnum habemus malè sartum, malè tectum. Placet tandem veterem instaurare Hebræorum consuetudinem, quæ summum Pontificem sanguine initiari præcipiebat. Hic liquor placet in unctionem: nec enim minùs hic Rex Sacrorum est, quàm Dolorum. Quòd si sanguis ille debebat esse, ex lege, arietis: fortassis ipse est ille aries Abrahamo desideratus. Certè in vepretum incurret. Sed neque ineptè sanguis hic fungetur vicem unguenti, quando hoc liquore ille à tartarea scrobe repens vermis, veluti unguenti fragrãtiâ scarabeus, occumbere necesse habet. Accedit etiam hinc aliquid ad ornatum, ut videlicet Candidatus ab Herode Rex noster suo in sanguine sit rubicundus, magnâ Regni

nostri

nostri felicitate: ut, cùm dolor undique sit inamœnus, saltem Regem habeat *Speciosum præ filiis hominũ.*

ORATIO SECUNDA.

Paludamentum.

Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum.
Gen. 49.

PRincipium inaugurationi nostræ feliciter dedit solennis unctio, Principes: Purpura nunc inuncto Regi meâ operâ est injicienda. Quid faciam, haud satis scio, modestissime Regum, quando etiam ante purpuræ mentionem, te tuo in sanguine video erubescere? Planè, quid sentire debeam, non intelligo, dum hîc ruborem video: illic, rogante Pilato, *Tu es Rex Iudæorum?* apertè pronunciantem audio; *Tu dicis.*

Si vera loquitur Romanus Præſes, & tibi debetur regnum, quid erubeſcis oblatum? Nimirum meam erubeſcis inverecundiam, qui cùm in deliciarum horto cum Auctore generis noſtri ipſam etiam nuditatem exui, & inter ficuum folia malè abſcondi, ad te tamen purpurâ contegendum audeam accedere. Agè tamen, & quando nulla me magis tegit veſtis, quàm tua, cape purpuram; naſcetur enim mihi ex illo rubore tuo *candor mentis priſcæ*: & Regem Dolorũ tot vulneribus ſaucium decet omnino Paludamento contegi, quo non tantùm fulgeat, ſed etiam tegat, non tam vulnera ſua, quàm ſubditorum. Mihi verò tametſi omnis alia abeſſet purpura, tamen vel ex ipſis tuis laceræ carnis laciniis proprio ſanguine purpuratis, regium planè conſarcinarem integumentum in omnem elegantiam
præ-

præparatum. Ut enim vestem *virgatam* habeas, præstabunt id flagra sævissimorum virgatorum: ut *palmata* sit, ab alapis impiorum satellitum nomen capiet: ut *clavata* audiat, non uno in loco crudelissimus carnifex immanium clavorum impressa vestigia relinquet. Ita, ne quisquam dubitet te ex Patricio ordine supremi Numinis prodiisse, & ex familia cæli, terræque principe ad orbis venisse imperium, censebere in cruce inter *laticlavios*. Sed te hac purpurea chlamyde adornatum satis esse non putat Roma, nec Pilati satellitium. Ergo novam tibi inusitatâ humanitate parat purpuram. Nimirum, debebat præter sanguinis chlamydem à militibus tibi injici altera, ne una tantùm veste operiretur Rex, *cujus domestici omnes vestiuntur duplicibus* gratiæ, & gloriæ indumentis. Profertur igitur à

milite intemperanter faceto (quis enim inter Regios pausus lætitiæ temperet?) jocularis purpura, & vel ab antiquitate nobilis; hanc per ludibrium injiciunt humeris Regis nostri: unáque cum hac ludrica stola, stoliditate operiunt sapientiam stolidissimi mortalium. Verùm, quòd videam veterem illã chlamydem ex sueto rubore in pallorem vergere, & præter nomen vix aliquod retinere purpuræ vestigium; nescio, an ea non tam vetustatis nota sit, quàm venustatis; fortè enim reverentiâ ex contactu sacri corporis, & crebrâ militum vellicatione tremefacta, pallet ad insana mortalium consilia, qui ornamenta humanæ Maiestatis destinant in detrimenta Divinitatis. At noli, O! noli pulcherrima vestis, vereri humeros Regis tui: tantò illi es charior, quãtò vilior: tantò pretiosior, quantò deterior:

deterior: tantò dilucidior, quantò obſcurior. Et ſanè, ſi quid primi ſplendoris vetuſtate amiſiſti, recipies hoc uno die decus multorum annorum lapſu detritum, erisque tandem digniſſimum Regiis humeris ornamentum, utpote magnifico ſanguinis impendio ſæpiùs, quàm bis tingenda. Agè igitur, & tua vilitate orna, tua levitate onera humeros Regis noſtri, ut nunquam non ſub prodigioſo onere ſuſpiret, dum ſpirat Rex noſter.

ORATIO TERTIA.

Diadema.

Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in Diademate, quo coronavit illum Mater ſua. Cant. 3.

Adeſte nunc animis, Principes,

pes, & in curam coronandi Regis noſtri unà mecum incumbite. Ac ego, dum hoc in opere anxiè verſatus multâ pungor ſolicitudine, animadverto me in ſpinas incidiſſe. Nimirum milites Prætoriani, ne inconditè nugas agant, & inſulsè videantur ineptire, è ſpinis acumen adhibent, ſacrumque Domini caput vepreto coronant capitales ſanniones. Fidem veſtram, ô milites! purpura, quam ego inter ſpinas rubere video, *flos roſarum eſt in diebus vernis*, idcirco (puto) ſpinas amat. Nemo hanc ïmpunè roſam vellicaverit; quiſquis hoc auſit, vulnera amat conſcientiæ. Sed vos, dum floridũ Nazareni verticem ſenticeto induitis, id credo agitis, ut tegumentum habeat illud Divinæ ſapientiæ ſacrarium, vel ne ſepimentum deſit, quo illud cæleſtium voluptatum viridarum, caputque deliciarum,

rum, *cujus comæ ſicut elatæ palmarum*, contra cæli, hominum, inquā, ſceleratorum injurias defendatur: quas ſpinas cui promptum ingredi non eſt, extra paradiſum moratur. Verùm, quia mihi *dilectus noſter floridus*, non tam ſpinis in hortuli morem ſepiendus eſt, quàm in Regem dolorum coronandus; in diadematis curam oculos, animumque oportet conjicere. Et ego quidem, quia in ſpinas non ſemel incidi, ab iis non valeo me extricare: nolens volens igitur in his morabor diutius. Quid autem? Spineone diademate coronandus dolorum Rex? Ita planè, nullibi enim certiùs dolor nidificat, quàm in ſpinis. Et quidni regio ortu in diadematis uſum naſci dicas vepres, qui tot ſpargunt radios aculeorum? Quòd ſi curis publicis maximè lacerantur Regum capita, cur eos non pungant ſpinæ, quos enecant

necant aculei curarum? Memini ego quidem insigne Maiestatis Regiæ apud multas gentes fuisse fasciam, ideoque Pompeio ab Romanis crimini datum fuisse, quòd ulceris medēdi causâ crus fasciâ circumcingeret: verùm Rex iste, qui jam ab incunabulis assuevit fasciis, quibus mortalia humani generis ulcera obligaret, jam natu grandior, asperioris patiens est coronamenti. Romanos etiam Reges, quos priùs levis fascia velabat, cùm potentiâ, & luxu insanire inciperent, opus fuit validioribus vinculis ligari, capitisque malè sana tempora in aurum includere. Verùm à Dolorum Rege ut omnis abest luxûs insania, ita nec opus habet his ex auro catenis. Decet eum potiùs aridum senticetum, ut amor, quo solo in sapientissimum delirium agitur, *exardescat, sicut ignis in spinis*. Harum quidem spinarum

narum virturem dum apud animum meum perpendo, jam mihi etiam vilescit Laurea Romanis Cæsaribus tam accepta; siquidem ab afflatu divini fulminis in mortalium scelera sævientis nulla tam cavebit laurea, quàm hæ spinæ laureato Dolorum Regi impactæ. At ô sertum pretiosum! O diadema nullis Regum insignibus commutandum! In quo tot lucent gemmæ, quot sanguinis guttæ: quas si carbunculos esse vis, rubore lucent: si adamantes, mollitiem non amant: si smaragdos, salubritate virent. Illud tamen in hac corona præ cæteris amplector, quòd, cũ olim sub corona soli venierint servi, sub hac mihi etiam caput Regiũ venale proponatur pretio amoris dolorum tolerantiâ probati. Neq; enim verè novit amorem, qui ab eo exisse putat dolorem.

Sed, ohe! spinis coronabitur Rex noster?

noster? Cohibete manus, crudelissimi satellites, temperate jocos nimiùm aculeatos. Si Rex est, sinite nobile caput gemmarum luce radiare potiùs, quàm spinarum. Sed, ut video, non Verbum Dei tantùm, sed etiam verba hominum, dum cadunt inter spinas, suffocantur, fructuque destituuntur. Hoc saltem agite, & totum, quantus est, verticem spinis non operite. Sat nubium sola fronte congregabitur ad uberem sanguinis pluviam, si frons sola ab his vepribus fuerit obtenebrata. At illi, imò, inquiunt, cælũ mira tempestate in sanguineos imbres mox solvendũ, planè hoc pileo opus habet, quo tegatur. Ita apud intemperatissimos ludiones nullus est finis ludibriorũ; & quasi parum pungeretur à spinis, acuunt in eum linguas. Egregium sanè, non tam contra cæli injurias, quàm Numinis in nos justissimè excandef-

candeſcentis iras, è rhamno plexum integumentum! Hoc ille ſub pileo cæli furores ſuſtinet, *hoc temperat aſtra galero.*

ORATIO QUARTA.

Sceptrum.

Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

Pſal. 109.

POſtquam de corona dolorum Regi, non tam operâ noſtrâ, quàm ſolicitudine, & impenſis Romani ſatellitis proviſum eſt, de Regali ſceptro in manus ex more inſerendo nobis eſt deliberandum. Sed enim ſpinis coronato Regi quod genus ſceptri dabimus in manus? Si quidem Rex eſſet gloriæ, & non contumeliæ, non diu laborarem de eo adornando; quotquot enim ante eum curvantur Reges, tot ei ſcep-

tra submittunt. Sedenim Dolorum Regi non placent sceptra tributaria vanitati, quibus non tam fulciuntur Reges, quàm onerantur. Si quidem res meo stat voto, statuo (sic enim & dolori, & licentiæ militari me attempero, quæ plus inanitatis habet, quàm gravitatis,) arundinem Dolorum Regi quærendam esse; quæ vel eo nomine erit idonea, quòd medullâ caret, & quòd levis est: depascitur enim dolor medullam, & exsiccat ossa. Nimirum non alio sceptro plectenda fuit Maiorum nostrorum levitas, qui ad Tartarei Serpentis sibilum plus æquo territi, legitimæ potestatis excusso Imperio, funestis tyranni sceptris submisere apices. Fuit igitur ab arundineo sceptro auspicandum Imperium huic Regi, ut, siquidem in seditionem exarserant perduelles hcmuli serpentis veneno in facinus accensi, habe-

haberet ipse præsens antidotũ, quo venefico hosti vires nocendi adimeret: aiunt enim in arundine nativam inesse vim, quæ serpentum pestilens virus infringat penitus, & persundet. Et certè sempiternam inferorum tyrannidi serviemus servitutem, nisi *hoc mulieris semen* cōterat caput hydræ ab Orco prorepentis. Symbolum erat olim absoluti imperii, ut referunt notarum Ægyptiarum periti, sceptrum, cuius summum apicem adornaret Ciconiæ effigies: infernè verò referret speciem Hippopotami animalis planè violenti. An hæc arundo in symbolum certi imperii sit assumenda, jam nullus dubito, posteaquam animadverti, hâc cassâ arundine magis, quàm ullius Hippopotami violentiâ premi inferas potestates, cùm interea eadem arundo in superas oras nobis iter aperiat, & quasi Ciconiæ;

hoc est pietatis, alis etiam evehat; dum & Patrum manes in longæuas tenebras damnatos hujus virgæ ductu in lucem vendicat, atque *animas ille evocat orco*. Etiam vel inde Rex dolorum, quòd dolores doloribus temperet, & tormentis imperet inferorum. Et verò audio jam nonneminem hujus virgæ beneficio in libertatem restitutum lætissimè vociferantem. *Virga, & baculus tuus me consolata sunt.* Verùm, & nos, hodieque consolatur hæc tua virga, clementissime Regum, quando, ne *calamum* generis nostri *quassatum* infringat infernus Aquilo, nos jubes *confidere super hunc baculum arũdineum*, cui quia ipse inniteris, manũ tuam perferas: fortasse quia calamũ tenes, ut in promptu sit salutaris liquor, quo peccati chyrographum inducas, nosque hæredes scribas gaudiorum, si tamen fuerimus cives

regni dolorum.

ORATIO QVINTA.

Aula, & solium.

Impleta sunt, quæ concinit David fideli carmine, dicendo nationibus, regnavit à ligno Deus.

AGite nunc, Principes, & suis imperii insignibus egregiè instructum Regem dolorum in aulā inducite, & in solio collocate. Quāquam metuo, ne insolens hæc solii mentio non nemini videatur: quòd in doloris regno exstare sedē ad quietem, sit fovere perniciem in regni interitum. Jacet enim dolor, ubicunque sedetur. Nec dolori ex integro est initiatus, qui potest quiescere. Sed tamen hæc solii dignitas Regibus usque adeo debita, ut iis

E 2 propria

propria ſit, abeſſe non debet à Monarcha noſtro, ſiquidem Regem eum dici, haberique volumus; nec erit in perniciem doloris ſolium, in quod cum inſcenderit, fulgebit ad ignominiam, eminebit inter latrones ad contemptum. Sedebit inter ſæviſſimos clavorum aculeos, aut potius ſtabit, vel etiam, ut peiùs quieſcat, pendebit. Hac ratione qui in ſolium evadit, doloris regnum fundat; non peſſundat. Sed priùs in regiam, quàm in ſolium nobis eſt eundum. Et quia in ardua ſemper dolor nititur, editiorem Calvariæ collem conſcendamus. Nimirum probe convenit, ut dolor amatus tàm paucis, inviſus tàm multis, in edito ſuam firmet Regiam, quò minus obnoxius ſit inſidiis tot inimicorum, meritoque incolit alta, ut deſpiciat repentem humi; quippe in luto volutantem ſe, voluptatem.

Neque

Neque me multum habet solicitum cura exornandi tanti palatii; in promptu enim sunt miri operis peripetasmata ad Regiæ ornamentum expandenda. Quippe cælestis ille purpurei operis artifex ex alio planè, remotoque à nobis cælorum orbe nobilissimam ad nos advexit purpuram, lateque jam per immensam Calvariæ aulam expandit in tapetes, dum liberalissimo sanguinis imbre totum operuit collem. Neque abest in similes usus villosum sericū; siquidem mons ipse novo hoc vere in herbas adolescens, explicat vellera germinum. Et quia maiestati maior è longinquo reverentia est, & Reges pro magnifico habent eminus, rariusque conspici, ut Persarum olim, hodieque Sinarum Regū exemplo liquet, idcirco obumbrabit eum, non illud admirabile ingenii, artisque humanæ opus, prodi-
 giosum

giosum Solimæi templi velum, quia scissum est: verùm cælum ipsum è lucis patria ei obvelando affundet tenebras, artifici divinæ manûs pollice in velum contextas. Tu verò, augustissime dolorum Rex, jam in patentissimum Golgothæ verticem, hoc est secretissimum Regiæ tuæ côclave deducte; age, conscende solium regno tuo dignum. Nec multum require sellas veterum eburneas: rariori impendio Calvarum calcas ebur, humanisque tibi totus mons ossibus albet. Nec thronum Salomonis optaveris aureum, lignũ, quod premes, auro contra pretiosum est; Imò, quia auro pretiosius, sæpius auro à piis posteris, seu gemmis vestietur. Noli etiam desiderare sedem curulem Eliæ igneam: Magis hæc tua fulget lignea, quia dum amorem cælitùm gestat, quid aliud in suo sinu, quàm ignem portat?
Magno

Magno Orci periculo, orbis bono. Nec gemmis carebit ſtillantis guttatim ſanguinis tui; nec unionibus lucentium lacrymarum. Ita ſella undequaque Regia crux erit, quâ unâ tibi amore noſtri lubet ſedere, ne nos ſederemus ſellis duabus dubiæ æternitatis.

Sed enim, vereor mi Rex, ne collis iſte, quem ſcandis, tam funeſtò rubicundus peripetaſmate, non tam aula ſit, vel ſolium, in quo ad quietem adſpires; quàm impudentiæ noſtræ, & innocentiæ tuæ publicum teſtimonium, ac funerale theatrum in quo tanta tormentorum mole oppreſſus expires.

ORATIO SEXTA.

Satellitium.

Circumdederunt me vituli multi,
Tauri pingues obsederunt me.
Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens, &
rugiens. Psal. 20.

AD magnificentiam Regiam pertinere ampli satellitis splendorem, quotidiana satis, superque probat experientia, quâ cernimus mediocris etiã fortunæ mortales gloriæ, nominisque splendorem à copioso, quo circunfunduntur, famulitio mutuari: ut tum demum sibi videantur pares ire astris, & *seianas induti pennas*, cum numeroso servitiorum comitatu circumsepti lucent, *velut inter Stellas Luna minores*. Ne igitur Regi dolorum

hæc pompæ desit magnificentia, nobis erit sedulo curandum, Principes. Neq; enim Regnũ nostrũ Persarũ, aut Græcorũ, Romanorũque regnis amplitudine, maiestate, pompa cedere debet, cum omnia isthæc *R*egna dolori sint tributaria. Superabit igitur *R*ex noster magnificentiam *R*egum Persarum, quos diu, noctuque stipabant tercentum, sexaginta quinque servitiorum: ut dum tot cingerentur famulis, quotannũ partiuntur in dies, soli dierum Principi, quem illi colebant pro Deo, redderentur simillimi. Nunc tamen vincendi ab hoc nostro *Iustitiæ sole*. Superabit Græcos, quando Themistocle tercentis equitibus cincto, quibus eum Spartiatæ honoris causa deduxerunt, ibit numerosior. Superabit *R*omanos, quando non ut olim Romulus tercentũm duntaxat stipabatur satellitibus, quos ille à ce-

leritate justorum perficiendorum dicebat *Celeres*; aderunt enim illi *plusquam duodecim legiones*, si annuerit, eorum Celerum, quibus dum imperat, rectè dicitur *ambulare super pennas ventorum.* Neque enim ministri illi aliud sunt, quàm *Spiritus.* At verò hos repudiat, quòd censeat Regi dolorum adesse non oportere ministros gloriæ. Aliò igitur transferendæ sunt curæ nostræ, alio cingendus est satellite Rex noster. Vos, vos Caiphæ, Pilati, Herodis custodes, vos crudelitatis administros, injuriæ satellites, pænarum fabros, artifices tormentorum, vos compello; adeste afflictissimo dolorum Regi in contumelias, & supplicia prono Et quidem si ad tutelam adhibenda sit satellitum manus, vestrâ omnino operâ opus non habet: potest enim sine satellitio tutò imperare, quia quod monuit
Agesilaus

Agesilaus Lacedæmoniorum Rex, *Popularibus suis imperat, ut liberis genitores.* Verùm vos ille ad tutelã non vult; neque ad ornamentum, sed ad tormentum. Adeste igitur lacertosi virgatores, triviales scurræ, spinosi sanniones, ad misericordiam saxei, cerei ad libitum doloris. Et estis, ut video, ad voluntatem Regis nostri. Video enim, video, quàm promptè in innocentissimũ caput sæviatis. Perorant promptitudinem vestram vulnera toto corpore hiantia, & obmutescente inter supplicia Domino, loquuntur cicatrices verberum crepitu vocales Fabulam credebam, Aeetæ Colchorũ Regi fuisse ab excubiis tauros æripedes, atque ignem vomentes: Vos ne fabulam exinde putem; crudelitate vestrâ persuadetis, cum verè ceu *Tauri pingues, & Vituli multi* Regem dolorum circumsistitis. O-

verè

verè Lycopodes, & digni lupipedũ nomine! Qua appellatione gaudebant olim tyrannorum servi. Sed vos ut verè sitis ministri Regii, & nobiles, idcirco puto manibus præfertis nobilitatis insignia annulos laqueorum. Verùm, ut libet, facite. Mihi inter amara ludibria Rex hic satis honoratus est, quoniam ante eum *curuantur, qui portant orbem.*

ORATIO SEPTIMA.

Acclamationes.

Dicite in gentibus, quia Dominus regnavit à ligno.

OMnibus ceremoniis ritè inaugurato Rege, quid superest, Principes, quàm ut rei gestæ memoriam, nomenque Regis novi, ac titulos, famâ nunciâ, in omnem orbem diffundamus, palàmque omnibus

nibus legitimum Regem pronunciemus. At ecce antevertit conatus meos Romanus Præses. Video enim verè patentes literas, ab eo ad omnes universi orbis incolas exaratas, ab eoque, ut nullius notitiam subterfugerent, *in medio terræ, ubi salutem nostram operatus est Dominus*, Super edito monte, & procera arbore omnibus exhibitas; nec uno idiomate, quia omnium intererat, scriptas. Juvat subscribere Romani Præsidis sententiæ, debitosq; Regni titulos inaugurationi addere, palamque proclamare; *IESVS Nazarenus Rex Iudæorum*, nescio si dicam, *dolorum*. Quid agemus præterea, Principes? Regi dolorum inaugurato, publiceque provulgato libetnè faustis acclamationibus gratulari, plausumque festivis vocibus agere? Ita planè existimo; & normã exultandi planè singularem nos docet

cet ipsa orbis terrarum moles, quæ suis divulsa sedibus, insolitisque motibus concussa, suo in tremore tristissimi tripudii edidit significationem, quin etiam invicem lætissimi plausûs lethali næniâ ululavit. Auxit plausum matris sic gratulātis proles saxea, quæ eo ore, quo hiare cæperunt fractæ rupes, eo sonitu, quo crepuere *scissæ Petræ*, Regi est dolorum gratulata. In communi omnium strepitu, solinè homines tacebimus? Non illud tritum, *Vivat Rex*, exclamabimus? Agite, vosque, vel in primis Hebræi Principes, sanctissimi Antistites, tuque omnium antesignane Caipha, quid in fausti omen imperii precaris? *Blasphemavit*, inquit, *quid adhuc egemus testibus? Reus est mortis.* Vos deinde cæteri viri sanctitate, religione, sacerdotio conspicui, quid Regi novo faustum occinitis? Ohe!

Audio

Audio lethalem vocem: *Tolle, tolle, crucifige eum.* At verò tu Pilate Regis nostri non pessimus fautor, quid dicis, dum adducis foras Iesum, & *sedens pro tribunali* ostendis populo? O auspicatissimam vocem! *Ecce Rex vester.* Vos etiam Prætoriani ludiones, cũ genu flexi huic illuditis, illud aptissimè planè pronũciatis. *Ave Rex Iudæorum.* Et vos Romanæ legiones, tribuni, centuriones, vos omnes qui *motis* per ludibrium *capitibus*, ante solium ejus vos inclinatis, quâ tandem acclamatione eũ veneramini? *Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce.* Et hæ quidem ad plausum Regis dolorum aptissimæ sunt voces: sed eheu! à perduellibus hujus regni civibus per opprobrium ingestæ. O! Vbi illæ olim tàm usitatæ inaugurandis regibus gratulationes, lætitiæ indices, amoris testes! verùm in vitæ interitu, quid nisi

nisi carmen mortuale concinerent mortales? Sed, ut ut alii sint in tua ludibria vocales, O suavissime dolorum Rex, ego sanè eâ, quâ undique exaudiar, voce te cupio venerari, palamque omnibus denunciare. *Dicite in gentibus, quia Dominus regnavit à ligno.*

ORATIO OCTAVA.

Convivium, quod Regi dolorũ recens creato Synagoga instiuit.

Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. Psal. 68.

TAndem, Diis bonis, ad finẽ Regiæ inaugurationis ventũ est, Proceres. Iuvat nunc, ex gentium

tium more, rebus tam prosperè, & ex animi sententiâ confectis, genio liberaliori vacare. Agite proinde, ne quid ad luxum desit, quando ad luctum defuit nihil; Mensas opiparas *R*egi dolorum instruite. Et prima quidem cura nobis esto, in ministrorum delectu; quorum consilio, & operâ tota hæc convivii moles agatur. Et, meâ quidem sententiâ, aptissimè Archimagirum Crudelitas aget. Dapiferos Furor, & Odium ministrabunt. Mensas Livor insternet. Bellaria sufficiet *R*omanus satelles. Pocula ex more fundet Tyrannis. Et si fortè epulas in altam noctem extrahi contingat, Luciferos aget miles undequaque lectus, & vel à *lucernis* conspicuus. Demum, si opus sit; *turba multa cum gladiis*, & *fustibus* dolori ad tutelam, vel cautelam, poterit adhiberi. Annas, & Caiphas

ſanctiſſimi Præſides benedicundæ Regiæ menſæ, ne planè profana ſit, vel vulgaris, præfecti ſunto. Pilatus ſimul cum corrivali ſuo Herode, *ſi forte amici facti ſunt*, Convivio poterunt præeſſe: neque enim eos fas eſt excludi, quorum voluntate, & nutu totus iſte convivii apparatus ducitur. Et ille quidem iam manus ex more lavat menſæ accubiturus, ut ne forte convivaturo, manuum ſordes conſcientiæ detegant turpitudinem; quaſi verò poſſet aqua diluere, quod innocens ſanguis, dum luit, ægrè potuit eluere; nimirum, manus perluit, ut tantò indemnius polluat juſtitiæ candorem; vel piaculum putat non lotis manibus mãducare *Agnum ſine macula*, cujus tamen ſacratum ſanguinem Iudæis propinat maculatâ innocentiâ. Maior enim verò cura me tenet Regiæ dapis, & (ne quid inſulſum, vel inſipidum

ſipidũ agant coci) condimentorũ, ac ſalium: quòd enim tota Solyma hodie *diem feſtum agit*; vereor, ut aliquid in triviis, niſi triviale venum exſtet. Et tametſi in dies non multos convivium prorogabitur, *poſt biduum enim paſcha fiet*; Curandum tamen nobis eſt ſolicitè, nequid ad ſplendorem, incuriâ noſtrâ deſiderari videatur: neque enim ferculorum inutilis prodigalitas, aut copia, ſed bonitas, & delectus in Regum menſis ſpectanda ſunt. Videamus, ſi fortè Annas, vel Caiphas ad hæc ſymposia aliquid de ſua penu conferant. Intelligo enim, quòd lautius habent, & liberalius potant ex more, & bachanalia vivunt. Bene habet: præcipiunt noſtra ſoliciti Principes ſtudia. Niſi enim me fallo, Arietem, an Agnum cædi audio. Sed enim verò, quis iſte mos cædendi, vel occidendi? Ferrò enim cæ-

duntur, non *alapis*, doloris victimæ. Quanquã quid ego ferrũ desidero, ferrũ est, vel ipso durior ferro satellitis manus, quæ Agnũ cædit: citò mi Princeps saturabere, video enim, video, quod cædendæ victimæ nullus est modus. Quid dicis ad has epulas, aut, alapas patientissimè Regum? Hoc solùm. *Cur me cædis?* Quasi verò non satis esset dolori, te Regem suum fieri patiendo, nisi & Cæsarem faceret tam impunè cædendo. Sed cur in nocte cædunt lucifugæ? Credo ego, ut licentius cædant, &, dum impingunt, crudeliter occidant, est enim hæc hora illorum, & potestas, ut cædant *in faciem ejus alapas*; sed, ut quid faciem celant victimæ, dum eam cædunt? tam ferox est, vel ferus mansuetissimus iste *Agnus, qui coram tondente se non aperuit os suum*, quòd nisi velatus non patitur se occidi? Nolunt

ſcilicet prudentes, impudentes debueram dicere, ſpectare vulnus ſuum, in tuo vulnere tam luculento? Quid porrò facitis, cum in faciem ejus conſpuitis? Quod ſi putatis, quòd hac Avernali fæce agnum abluitis (qui *ſine macula* ex præſcripto legis eſſe debuit) næ vos toto aberratis cœlo: quiſquis enim ſic abluit, polluit innocentiam, non abluit. Et verò, an opus habet veſtro lavacro *Agnus ſine macula*? Videamus porrò, ſi aliud præterea edulii levioris genus eſt ſuper: quanquam hac curâ, de regiâ doloris menſâ non parum ſolicitus, & in omnia curiosè intentus Petrus, unus ex diſcipulis, nos exolvit: foco enim iam adſtat, non tam, credo ego, *calefaciens ſeſe*, quàm de dape in doloris menſam apponenda anxiè ſolicitus. Non etiam illi poterunt

deesse fontes, & rivi, si placet, lacrymarum siquidem volet pincernam agere doloris, quando *amarè flebit*. Fallor? *Gallum cantantem*, an fatale gementem ego audio? Non debebat sanè hoc genus volucris tā deliciosum à convivio doloris abesse; neque enim Leo iste, de *Tribu Iuda*, gallos (quod aiunt) odit, vel fugit; fatendum tamen est, quòd, si meliore constitisset fide, dolori tā-ti non stetisset. Sed, ne planè omnia ab Anna, & Caipha emendicemus. Pilati etiam, & Herodis promum consulamus; neque enim poterunt abesse ab hac aula, aut caula *Tauri pingues*, *& vituli multi*: tametsi subvereor, ut hi ad necem inferendam potius, quàm sustinendam sint relicti. Ut ut sit, dum occident Authorem vitæ, simul occident, & ipsi; quomodo enim vivant cœsa vita? Sed ego haud satis scio, si hoc genus dapis

dapis facit ad gustum doloris: luxũ enim omnẽ, & lusũ, iam pridẽ à suis mensis voluit abesse. Quid autem vitulis istis petulantius, qui tam insanè petulciunt? Equidem memini, filio prodigo saginatum obtigisse vitulum convivaturo, dũ pœnitens ad Patrem rediit: sed nunquid Rex dolorum filius prodigus? Absit: nisi fortè, quòd sãguinis sui impẽdio, vel dispẽdio, omnẽ, ut ita dicã, substãtiã prodegit? Certè, pœnitens ad Patrẽ rediit, quando dixit, *accipe spiritũ meum.* Quid autem *tauri pingues?* fortasse, quòd feri sunt, & ad clemẽtiam ferrei, ferri poterunt ad mensam doloris; nisi fortè, quòd pingues sunt, & obesi, edi non poterunt à dolore? Imò verò: an non pridem *adipe, & pinguedine repleri* se postulat Rex noster? Quid porrò agunt tauri isti, dum petulantes, sputis, & pingui salivâ, tam liberaliter, pene-

que ad ſatietatẽ in os tuũ impingũt? impinguãt. Recordor, delicioſũ, & mollem Regem Salomonem, ut referunt ſacræ paginæ, *ferculum ſibi feciſſe purpureum* quod *mediâ charitate conſtravit*, (legunt alii) *quod charitas conſtravit*. At tu Rex meus, fercula conficis; quæ, non tam murice, & purpurâ, (niſi fortè quã carnifex dolor è tui corporis cortice violentus elicuit)quàm fuſo ſanguine, inſtructa, et exſtrata ſunt; quæque maleſanus furor, & mortale odium.(Egregii dapiferi)menſis tuis inferunt, dum, non ſemel, neque *bis*, ſed millies avernali diluvio, te non tam *tingunt*, quàm conſpurcãt: Quid faciunt, dum ſic inſternunt? Proſternunt: quis enim tam grave olente preſſus cataclyſmo non concidat? Sic porrò diſcumbere, mi Rex, quid eſt, niſi occumbere, niſi fortè Romano more, humi ſtrato

convivandum est? Et si quidem fercula à ferendo dicta sunt; non est quòd plura ferre desideres; nam in his ferendis, vel inferendis nullus erit modus. Quam diu per te licebit ferre, tam diu eos delectabit inferre. Age nunc Pocillatrix Tyrannis; quæ vina dabis Regi dolorum? Ohe! video, quòd in *siti tua aceto te potat* dolor: O, amaram nimium potionem! Hæc sunt extrema illa pocula, quæ Rex noster bibit, vel *gustavit*. Et ego quidem, alia vina tibi apparaveram *de cella vinaria* sponsæ *poculum* scilicet *ex vino condito*, non felle, sed melle, non amarore, sed amore: & *mustum malorũ granatorum*, non malorum punicorum; quod, quia à pœnis venit, sitim tuã non extinguit, sed accendit. Quanquam, ut planè vina abessent peregrina, domesticum, quod ex vite tuâ proximè elicuit carnifex,

non

non poterit desiderari; quod, quia laborioso tibi stetit impendio, carius fortasse erit. Absint pocula Cypria ab hac mensa, ad petulantiam potiùs, quàm ad pœnitentiam nata. Absint, cretici latices, qui, dum cupidini prosunt, dolori obsunt: Et si copiosiùs gustantur, omnem auferunt gustum Regi dolorum. A mensis, ad ludos transeundum est, Proceres.

ORATIO NONA.

Ludi, & varia spectacula Regi dolorom Exhibita.

Et genu flexo ante eum, illudebant ei. Matth. cap. 27.

PRospectum, nisi fallor, satis est Regiæ mensæ, sed & comessatum satis. Agite, sacratè temulento

lento Regis dolorum genio; suusne desit lepor; Ludos, & spectacula undequaque festiva instruite. Equidem credo, nec momi desiderabũtur, nec ludiones, vel etiam comœdia salibus, & petulantia commendatissimi: tota siquidem his superfluit aula Herodis; sed et in Prætorio Pilati non pauci suntHystriones, qui rem suam non ineptè, ut solent, agent. Romani, si benè memoriâ teneo, postquam liberaliùs libarunt Baccho; reliquuum diem, ut plurimùm, genio facetiori commodabãt. Sed, & Hebræi, proni semper ad nugas, & ineptias; hunc morem sacrosanctè tenent. Quo pacto igitur poterimus nos, citra injuriam, & nefas, hanc consuetudinem præterire? Totus hic dies; etsi noctem placet jungere, in facetiis, & joviali genio nobis est exterendus. *Surgant pueri, & ludant.* Quanquam si à *ge-*

nu flexis ludi sufficienter potest; et illudi dolorum Regi, quid opus est assurgere. Vos porrò, quid agitis Prætoriani ludiones, dum *Christo illuditis?* luditis ludum planè insolentem: et dum joculare sceptrũ, cannas, in manum Regi ingeritis, an non cannis luditis? Dum petulanter, ora in obliquum detorquetis, an non momos refertis: denique dũ salivam ore profunditis, ad insaniam petulantes, an non ut insani petulcitis? Tu porrò palmaris hystrio, dum palmam dolorum Regi infligis, an non palmis decertas? Nisi fortè pila est, quam manu ineptè feris? at ego, nunquam memini, pilas in solum, nisi per errorem, abjici; ex artis enim lege, in altum jaciuntur pilæ; nimirum, divinum hũc ludum ludere insolens, quid mirum si toto aberras cœlo. Juvabit etiam gladiatoriam instrui, non enim credo

do deerit *turba multa cum gladiis*, & si placet, quas aula Herodis, & Pilati prætorium alit cohortes, ad lusum strenuissimæ, nisi fortè metuitis *tumultum fieri in populo propter diem festum*, ut impedita est arena, & campus à multo imbre, qui hodie è cœlo lapsus, sanguineo cataclysmo confundit diem? Intelligo enim, multos eorũ, *cecidisse retrorsum*, qui ad gladiatoriam se composuerant. Ipse adeo dolorum Rex tantùm non demersus est, ignes ego magis probo; & ut video, in hunc haud dubiè finem passim accensos sustentat miles, qui, quia sacros esse oportet, à servis pontificiis circumaguntur: & tibi quidem *Malche*, carò stetit *lucerna tua*: in aure scilicet, ab egregio artifice Petro ad prodigium laborata, dicamne incisâ! Ignes isti non displicebunt dolorum Regi: *qui exarsit sicut ignis in*
spinis:

spinis: qui enim *ignem venit mittere in terram, quid vult nisi ut ardeat?* Et, nisi me fallo, non vanè sacrati corporis sui lampadem, Gedeonicæ in modum lagunculæ confregit, & comminuit: voluit enim verò divinitatis suæ intra angusta cordis septa conclusos ignes, mundo patere luculentiùs, & ardere; *lampades* enim *ejus, lampades ignis* sunt. Et nisi ita est, ut quid cortina Templi deducitur, ut quid rumpitur sacratum velum? Scilicet, ut quæ tot sæculis in obscuro fulsit lux Divinitatis; publica fieret universitati; prodigus hodie est Rex dolorum, *oriri vult solem suum super bonos, & malos*. Quanquam, quid ego festivos ardere jubeo focos? Quid frustra ignes accendi? Quando lucem omnem hodie proscriptum it impietas, & cæcus furor: Et benè cum illa actum erit, si planè non extinguant.

guant. Usque adeo exosam habent; ut vel ipse Præses, postquam aliquandiu in luce caligavit, dum dixit, *Quid est veritas?* Ad extremùm *eam tradiderit potestati eorum.* Nimirum, *hæc est hora vestra*, ludiones, & *potestas tenebrarum.* Ubi tenebræ imperant, frustra ego lucē desidero. Et quid multum; si ipse adeo ex dilectis discipulus, in tanta luce caligat, vel titubat: non tam credo, oculis, quàm fide: *jurat enim*, & *periurat ancillæ, se hominem non nôsse.* Non dum fortasse *Gallus cantaverat*, diei prænuncius, aut, quòd *velatam*, & atrâ sputorum nube indutam vidit frontem, lucis fontem non agnovit, dum negavit. Non tam caligavit in monte Petrus, quando albâ indutum veste, adoravit: quando nimirum *facies ejus resplenduit sicut sol, & vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix.*

In valle, circumvallatum sanguinea nube Petrus viderat lumen gloriæ, hinc in fide vacillavit. In altum adscendat necesse est, quisquis vult solem occidentem adorare: dum est in occasu, *formosior ardet; seque oculo patitur debiliore capi.* Et quando solis divini incidit mentio; certè non debemus solem nostrum mundialem silentio præterire; qui hodie, etiam in tenebras, lucis primigeniæ vestigia æmulatus, se condit: non tam, ut tenebris faveat, quàm ne scelus videat. Et quomodo luceret ipse, extincto lucis fonte. Sed neque luna fert tantum nefas: quæ

Clara in tenebris alienæ obnoxia flammæ Aemula fraterni radii, Pont. lib. 10.

Ardere solet; vultus argenteos texit, & erubuit. Quæso te amate Béjamim, quomodò verum est, quod dicis? quòd *lux venit in mundum,*

& te-

& tenebræ eam non comprehenderunt? an non hodie comprehensa est lux à tenebris, quando comprehensus est Christus? *& comprehendentes eum duxerunt?* O Deum immortalem! etiam *candor lucis æternæ*, etiam *Iustitiæ Sol, & Splendor gloriæ, qui lucem habitat inaccessam*, deliquia patitur, aut eclypses? Nimirum tot inter deliquia? an delicta mortalium? non potuit non et ipse deliquium pati, qui omnium *nostrum peccata portavit.* Et verò quo pacto luceret fons lucis, velatâ per summum scelus obscurâ fasciâ sacratâ fronte? O tempora! O mores! Dum ab Aegypti tenebris itis in lucem; & ab ollis caulium *ad terrā desiderabilem, fluentem mel, & lac*; lux est, quæ vos conducit: hodie; mutatâ præposterè vice; vos, qui tenebræ estis Ægyptiis obscuriores,
non G lucem

lucem ducitis, an raptatis in terram amaroris fluentem fel, & sanguinē? Sed quid ego ultra immoror tenebris, quibus Rex dolorum immoritur? Aliud ludi genus mihi est tentandum, ne oleum, quod aiunt, & operam ludam. Et mihi quidem Hastiludium non displicet; quòd sciam gentes illo delectari; &, nisi fallor, etiam Hebræis in usu esse: quandiu enim acuminibus ludetur; dolori tam ingenioso, quàm acuto placebimus. Certè Saulem primum Israëlis Regem hoc ludi genere delectatum Sacri memorant Annales; qui ut plurimum inter convivales dapes cum amicis, & primoribus aulæ suæ lanceâ soleret colludere: testem appello Davidem regni sui æmulum, & collusorem. Unum tamen est, quod me ab hoc ludo retrahit: ut pote quòd
non

non ſatis cautè ferro in tenebris luditur: ut plurimum enim à ſcopo aberrat, qui in tenebris velitatur. Si quis tamen tam dexter eſſet ludio, qui noſſet etiam nocte haſtili ludere, ludum ego quidẽ non improbarem. Sed enim verò, præcipit noſtra ſtudia utcunque dexter miles Longinus; etiam è longinquo, etiam ſi placet, cæcus, lanceas vibrare doctus. Jamque, quod Dii benè vertant, dextrè planè ſpiculum detorſit. Dextrè dixi? Siniſtrè planè: nam venabulum errore delatum *ad latus* ſiniſtrum deflexit, quando ſanguinem à latere elicuit. Et tu, ingenioſiſſime dolorum Rex, potes ferre tam altè in corpus defixum acumen? Nimirum non ſatis tibi ſunt, quæ capite geſtas acumina, vis etiam, ne deſit ſuum cordi acumen: ut, credo, ex toto acuĉtus audiat dolor. Quod ſi ita eſt, non

dum tu planè ex toto acutus es; os porter etiam manus, & pedes acuminibus distingui: tum enim verò erit dolor non tantùm acutus, sed acutissimus, eritquè verum dicere; quòd *non sit dolor, sicut dolor tuus:* quòdquè à *planta pedis usque ad verticem capitis non sit in eo sanitas.*

Sed non dum ludorum est finis. Video enim, video, inanima etiam saxa subsilire; &, dum crebro patent hiatu, tripudiare. An Orpheus est dolor? Vel Amphyon? Qui etiam saxa animat ad choreas! fallor, nisi Cythara ludit, dum crucem subit argutus dolor. Quid enim agit carnifex, dum manus, pedesque clavis adaptat? An non chordas ad numeros tendit; ut, si non dulce, acutum sonent? ad tam acutum sonum, vel saxa exiliant, necesse est, & qui tot sæculis altum dormierunt manes

sancto-

sanctorum, excitentur ad plausum è sepulchris. Tu porrò, Terra, dum tremis, an gaudio subsilis ad numeros ludentis? Ita planè: quomodo enim à gaudio temperes, quando mundus universus in lætitiam est effusus? Et ego quidem, dum omnes lætitia perfunduntur, malo lacrymis dolori parentare, & confundi.

ELOGIA

Christo Dolorum Regi recèns
INAUGURATO
A Magistrâ errorum Synagogâ
Regio Doloris pegmati appensa,
Non tam ad ornamentum,
quàm ad tormentum.

Elogium primum Judæ.

Rex Dolorum, *Magister.*
Et confestim accedens ad
Jesum, dixit: Ave,
Rabbi, & osculatus est eum.

Elogium secundum Testiũ falsorũ.
Rex Dolorum, *Sacrilegus.*
Hic dixit, possum destruere tẽplum
Dei, &c.

Elogiũ tertiũ Principis sacerdotũ.
Rex Dolorum, *Blasphemus.*
Tunc Princeps sacerdotum scidit
vestimenta sua, dicens:
Blasphemavit.

Elogium quartum Petri.
Rex Dolorum, *Homo.*
Tunc cæpit detestari, & jurare quia
non novisset Hominem, &c.

Elogium quintum Pilati.
Rex Dolorum, *Rex Iudæorum.*
Hic est Jesus Nazarenus,
Rex Judæorum.

Elogium sextum Uxoris Pilati.
Rex Dolorum, *Iustus.*
Nihil tibi, & justo illi; multa enim
passa sũ hodie per visũ propter illũ.

Elogium septimum Latronum.
Rex Dolorum, *Salvator.*

Alios

Alios ſalvos fecit; &, memento mei, cum veneris in Regnum tuum.

Elogium octavum Centurionis.

Rex Dolorum, *Filius Dei.*

Verè filius Dei erat iſte, &c.

Elogium nonum Phariſæorum.

Rex Dolorum, *Seductor.*

Recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivus, poſt tres dies reſurgam.

Elogium decimum Sacerdotum.

Rex dolorum, *Malefactor.*

Niſi hic malefactor eſſet, non tibi tradidiſſemus eum.

Elogium undecimum Prophetarũ.

Rex dolorum, *Vermis*, &c.

Ego autẽ ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.

Elogium duodecimum Sponſæ.

Rex dolorum, *Candidus, & Rubicundus.*

Dilectus meus cãdidus, & rubicũdus,

electus ex millibus. Caput ejus aurum optimum; Comæ ejus, sicut elatæ palmarum.

ORATIO DECIMA.

Munera, & dona recens creato dolorum Regi oblata.

Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies. Psal. 50.

IESU Nazareno in dolorum Regem, (quod superi bene vertant) inaugurato, Proceres, non debemus à solemni gentium more abire, quæ recens ad regni columen admoto Principi munera offerre solent: sive ad vanam pompæ ostentationem; sive ad aucupandas Regum gratias, quæ ut plurimum largitionibus

gitionibus foventur: ſicubi enim, certè in aulis Principum auro venales proſtant: juxta paræmiam, *munera conciliant homineſque, Deasq;* Quid igitur Regi noſtro omnium calculis, unanimiquè conſenſu hodiè ad imperium evocato, & adlecto muneris dabimus? Ego quidem, poſtquàm in omnia anxiè oculos circumduco, dignum tanto Principe munus planè non invenio: Et ſiquidem doloris penum excutio, undequaque exhauſtum, penèque profuſum in ſumptuoſa regiæ pompæ adornatione deprehendo. Quanquam vereor, ut penum noſtrum Regi dolorum penuriæ, & pænatũ amantiori arrideat. Habent enim hoc regna mũdi voluptuaria, quòd, quantum opibus, & divitiis abundant, tantum vitiis diffluant: quantumque ab auro lucent, tantùm à luxu ſibi noceant: & unde ſperant fir-

nitudinem, inde temporum mollliore decursu sentiunt infirmitatem. Nihil cum luxu habeat commune, oportet, quisquis imperium suum stabile vult, & robustum; neque enim auro fundantur Regna, sed funduntur. Scio equidem Salomoni, quando in solium regni adscendit, fatis persuncto Patre, Reginam Austri *centum amplius talenta auri dedisse*; sed tanto auri impendio gravis, quid fecit mollis Princeps, nisi dispendium Regni, & sui? Quique tot auri talenta accepit; vel unum in vitæ ad omnem luxum exactæ periodo desideravit; quàm dives auri, tam inops gratiæ; diviso in impios nepotes, & conciso, nè dicam planè exciso Regni imperio. Procul à regno doloris auri venæ, quæ tam carò veneunt. Aliud proinde nobis excutiendum est ærarium, nisi errare velimus

velimus, & despiciendum, si fortè argenti nomen præ auro placet Regi nostro. Quanquam quid ego argenti injicio mentionem? quando dies hodiernus argentum omne dissipavit in Regis novi obsequium. Nisi me fallo, vix triginta supersunt in peculio Solymæo nummi, qui possint in munus Regium venire: nisi fortè horum crescat valor, quòd sacrati sunt; in templo enim asservari intelligo; quanquam nescio, si ad cultum numinis, si ad memoriam criminis in templo sunt projecti. Utut sit, non potestis negare hoc pretio ad regni columen promotum Regem nostrum: nisi enim tam munificè expensi essent, nunquam Judas doloris primipilus administer tam impensè cum Principibus transegisset de Christo in Regem dolorum inaugurando: Amici, vel eo nomine, dignus appellatione,

ne, & qui ad Regis osculum solus impunè auderet accedere: tam benè de Rege dolorum meritus, non potuit sanè ab amplexu excludi, nec debuit pati repulsam. Dignus profectò, qui propediem in Torquatorum numerum, vel ipso annuente fato, succedat torque undequaque insigni donandus, &, si placet, etiam pileo. Sed enim verò video neque argentum Regi nostro placere; vult enim *absque argento nos ad se venire*; credo ego; ut ne putaremus justitiam argento venalem esse: sive, quòd ad Regiam doloris ægrè admititur, quisquis argenti mole gravis adscensum molitur: sivè demum, quòd dolori servit ad tormentum potiùs, quàm ad ornamentum lubricus argenti splendor. Nimirùm non argenti candorem, sed mentis innoxiæ nitorem amat candidatus dolorum Rex; Et siquidem adscen-

adſcenſus ad Regiam doloris purpureus eſſe debuit, hoc eſt Sanguinis murice vermiculatus, fruſtra argenti candorem ſufficimus: faſtidit Rex dolorum munera, quæ tempore viluerunt. Equidem ſcio ſponſam Principem in Canticis *Acclinatorium aureum* dilecto ſuo fabricare; ſed id genus ſedilis in Regia doloris locum non habet; Dolor enim non eſt, qui poteſt quietem tantillam capere. Quaſi verò tunc ſolùm regiè cubet, quando *non habet, ubi reclinet caput.* Neque dicas, quòd argentum in columnas Salomoni ceſſit ad regni firmitudinem, ac proinde non rectè à regno argentum proſcribi? Rex enim noſter iſtis columnis opus non habet; ſivè, quòd una ei ſufficit in Prætorio Pilati ad contumeliam; ſivè, quòd in cruce ſuffixus ſat firmum habet regnum doloris: ſive demum, quòd ipſe eſt,
qui

qui sustinet orbem terræ; vivet enim verò incolumis dolor absque his columnis.

Quando igitur neque auro est pretium in hac aula; neque argento valor in doloris regia, ad regiũ ebur cogitationes transferã; sed ohe! neque istud acceptas fortasse, quòd sunt animalium exuviæ, quæ sensu carent: dolor autem non admittit, nisi quod ad sensum facit. Quanquam quid ego tibi ebur ingero, quando totus, qua latè patet, Calvariæ collis hoc ebore redundat? Quot enim mortuales Calvæ, tot sunt ebora, quæ regalem tuum thronum circumjacent. Nimirùm, ut dixi, non vis exuvias, quæ tributariæ factæ sunt mortalitati: dum mortem vincis moriendo, pede calcas ebur. Thura non affero Sabæa; neq; enim hæc tibi possunt deesse, quòd *Sacerdos es, & Pontifex secundum ordinem*

nem Melchisedech; quid enim agis dũ te ipsum sacrificas æterno Patri? Dũ, dicis: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum?* Thura adoles. Sed neque *Myrrham primam* dono; quòd hanc cum *gustasti, noluisti bibere*: non enim placet dolori, quod gustum ciet. Quanquam quid ego myrrham tibi offeram, quam è tui corporis conciso cortice tam copiosè prolicuit carnifex doloris, amaror amor? quid ultra te myrrhã donem, quando totus natas in doloris amaro mari? *Lignis cedrinis, & thyinis*, quæ olim in pretio erant Regibus Hebræorum, tu planè opus non habes; quòd cedro contra pretiosior est *palma, quam conscendisti*. Agite Proceres, quando omnia respuit Regius dolor, ad hortenses delicias cogitationes transferamus: si fortè dolori afflicto, & omnia nauseanti ista placeant magis. *Poma nova, &*

va, & *vetera*, quæ ſponſa, ſiuè credo diei, *ſervavit* in edulium; vel certè *mala punica*, quæ *jam floruerunt*, Regi dolorum offeramus. Sed enim verò actum agimus; non placent Regi dolorum fructus, qui nobis tam carò venierunt non placent *poma vetera*, quæ pridē Inferni Coluber intoxicavit in Paradiſo Dei. Et quis fructus edat, qui, quòd Vermis Infernalis momordit, vermibus ſcatent? Sed neque *nova* placent; quòd in ſpolium ceſſerunt voluptati. Quid autem *mala punica*? quòd mala ſunt, mala ſunt: & quòd *punica*, in Regia doloris fidem non obtinent: tametſi fortaſſe, eo nomine in munus dolori venire poſſent, quòd à Pœno, propè dixerim pœnâ, accipiunt originem: quidquid autem pœnoſum eſt, dolori ſervit: &, niſi fallor, hæc ipſa ſunt mala punica, quæ Petrus Regi dolo-

rum

rum obtulit, quando *Christum se* nosse fide prope Punicâ *negavit*. *Botros Cypri* non admittit dolorum Rex, quod eos impurus Cupido vindemiavit ante maturitatem. Nisi fortè *de vineis Engaddi*, quibus repleta est *cella vinaria* sponsæ cœlestis, placeant uvæ. Sed quid ego tibi botrum offero peregrinum? Qui, cum vitis sit tam vitalis, botros desiderare non potes, ad comedendũ, vel ad *calcandum*. Nisi fortè nescius sum, quòd *torcular calcasti solus*? Ab hoc, credo, vino ebrius sacratâ temulentiâ passim in alapas impingit, & toto corpore vacillat, dum in solum sæpissimè cadit; Et verò quis sub tanto pondere torcularis non succumbat? *Balsami*, & *Nardi pistici*, & *suave olentis Cynnamomi* plane mihi exciderant deliciæ, aptissimæ leniendo dolori, & medendis vulneribus (quibus, *à plan-*

vierunt, à collo, à pectore, & manibus abjicis, has, quæ dolorũ Regi famularentur, sufficeres. Noli queri, *sanguinum sponse, te ab uno oculorum vulnerari*; nisi enim gemmæ istæ ab oculis profluæ dolorem tuum vulnerarét, necarent: imò, ut Rex dolorum audias, non in uno oculorum, sed in pluribus vulnerandus eras, qui enim sic dolorem vulnerat, dolori medetur. Reliqua mũdi mollioris supellex, ne dicam pellex vitiorum, quæ, non tam pellit, quàm pellicit voluptatem, non habet locum in aula doloris: satis speciosus est Rex noster à gemmis, quæ totum sparsæ per corpus, formosum reddunt *præ filiis hominum.* Nec verum est, semper adscititias, & peregrinas nativis præstare: solæ, quæ caro steterunt dolori, quæquè faciunt ad tormentum, sufficí debent dolori ad ornamentum. Apage cum tuis

tuis gemmmis, Cleopatra, omnium, quas mundus muliebris perdidit, perditissima. Quid enim agis dum lenoni tuo Antonio gemmam propinas? Regnum exhauris mulier temulenta. Dulcius absynthium bibit Rex dolorum, & quas ei propinat ab oculis? an poculis? gemmas Magdala: illo enim tuo, non tam ad famam, quàm ad infamiam composito poculo, Regnum prodegisti, & Principem perdidisti; Hæc suo & doloris regnũ stabilivit, & principẽ lucrata est. Ut enim sui securus imperet dolor, lacrymis foveri debet. Non potest non florere regnum, quod lacrymis rigatur. Quòd si enim rore cœli roborantur plantæ, & adolescunt vites, vitis nostra hoc tam pingui rore identidem irrigua, planè gemmabit. Has gemmas vult Rex noster. Quanquam, ut video, neque istæ satis doloris probantur.

ne, & qui ad Regis osculum solus impunè auderet accedere: tàm benè de Rege dolorum meritus, non potuit sanè ab amplexu excludi; nec debuit pati repulsam. Dignus profectò, qui propediem in Torquatorum numerum, vel ipso annuente fato, succedat torque undequaque insigni donandus, &, si placet, etiam pileo. Sed enim verò video neque argentum Regi nostro placere; vult enim *absque argento nos ad se venire*; credo ego, ut ne putaremus justitiam argento venalem esse: sive, quòd ad Regiam doloris ægrè admititur, quisquis argenti mole gravis adscensum molitur: sivè demum, quòd dolori servit ad tormentum potiùs, quàm ad ornamentum lubricus argenti splendor. Nimirùm non argenti candorem, sed mentis innoxiæ nitorem amat candidatus dolorum Rex. Et siquidem adscen-

adſcenſus ad Regiam doloris purpureus eſſe debuit, hoc eſt Sanguinis murice vermiculatus, fruſtra argenti candorem ſufficimus: faſtidit Rex dolorum munera, quæ tempore viluerunt. Equidem ſcio ſponſam Principem in Canticis *Acclinatorium aureum* dilecto ſuo fabricare; ſed id genus ſedilis in Regia doloris locum non habet; Dolor enim non eſt, qui poteſt quietem tantillam capere. Quaſi verò tunc ſolùm regiè cubet, quando *non habet, ubi reclinet caput.* Neque dicas, quòd argentum in columnas Salomoni ceſſit ad regni firmitudinem; ac proinde non rectè à regno argentum proſcribi? Rex enim noſter iſtis columnis opus non habet; ſivè, quòd una ei ſufficit in Prætorio Pilati ad contumeliam; ſivè, quòd in cruce ſuffixus ſat firmum habet regnum doloris; ſive demum, quòd ipſe eſt,
qui

qui sustinet orbem terræ; vivet enim verò incolumis dolor absque his columnis.

Quando igitur neque auro est pretium in hac aula; neque argento valor in doloris regia, ad regiũ ebur cogitationes transferã; sed ohe! neque istud acceptas fortasse, quòd sunt animalium exuviæ, quæ sensu carent: dolor autem non admittit, nisi quod ad sensum facit. Quanquam quid ego tibi ebur ingero, quando totus, qua latè patet, Calvariæ collis hoc ebore redundat? Quot enim mortuales Calvæ, tot sunt ebora, quæ regalem tuum thronum circumjacent. Nimirùm, ut dixi, non vis exuvias, quæ tributariæ factæ sunt mortalitati: dum mortem vincis moriendo, pede calcas ebur. Thura non affero Sabæa; neq; enim hæc tibi possunt deesse, quòd *Sacerdos es, & Pontifex secundum ordinem*

nem Melchisedech; quid enim agis dū te ipsum sacrificas æterno Patri? Dū dicis: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum?* Thura adoles. Sed neque *Myrrham primam* dono; quòd hanc cum *gustasti, noluisti bibere*: non enim placet dolori, quod gustum ciet. Quanquam quid ego myrrham tibi offeram, quam è tui corporis conciso cortice tam copiosè prolicuit carnifex doloris, amaror amor? quid ultra te myrrhã donem, quando totus natas in doloris amaro mari? *Lignis cedrinis, & thyinis*, quæ olim in pretio erant Regibus Hebræorum, tu planè opus non habes; quòd cedro contra pretiosior est *palma, quam conscendisti.* Agite Proceres, quando omnia respuit Regius dolor, ad hortenses delicias cogitationes transferamus: si fortè dolori afflicto, & omnia nauseanti ista placeant magis. *Poma nova, &*

va, *& vetera*, quæ sponsa, huic credo diei, *servavit* in edulium; vel certè *mala punica*, quæ *jam floruerunt*, Regi dolorum offeramus. Sed enim verò actum agimus; non placent Regi dolorum fructus, qui nobis tam carò venierunt non placent *poma vetera*, quæ pridẽ Inferni Coluber intoxicavit in Paradiso Dei. Et quis fructus edat, qui, quòd Vermis Infernalis momordit, vermibus scatent? Sed neque *nova* placent; quòd in spolium cesserunt voluptati. Quid autem *mala punica*? quòd mala sunt, mala sunt: & quòd *punica*, in Regia doloris fidem non obtinent: tametsi fortasse, eo nomine in munus dolori venire possent, quòd à Pœno, propè dixerim pœnâ, accipiunt originem; quidquid autem pœnosum est, dolori servit: &, nisi fallor, hæc ipsa sunt mala punica, quæ Petrus Regi dolo-
rum

rum obtulit, quando *Christum se* nosse fide prope Punicâ *negavit*. *Botros Cypri* non admittit dolorum Rex, quod eos impurus Cupido vindemiavit ante maturitatem. Nisi fortè *de vineis Engaddi*, quibus repleta est *cella vinaria* sponsæ cœlestis, placeant uvæ. Sed quid ego tibi botrum offero peregrinum? Qui, cum vitis sit tam vitalis, botros desiderare non potes ad comedendũ, vel ad *calcandum*. Nisi fortè nescius sum, quòd *torcular calcasti solus*? Ab hoc, credo, vino ebrius sacratâ temulentiâ passim in alapas impingit, & toto corpore vacillat, dum in solum sæpissimè cadit; Et verò quis sub tanto pondere torcularis non succumbat? *Balsami*, & *Nardi pistici*, & *suave olentis Cynnamomi* plane mihi exciderant deliciæ, aptissimæ leniendo dolori, & medendis vulneribus (quibus, *à planta*

ta pedis ad usque verticem capitis totus hias, instrumenta: quanquam quid ego iterum Balsama, quæ nuper displicuerant, in Regiam doloris infero? Quisquis enim dolorem lenit, lædit: non amat Rex dolorũ Cynnama, sed neque dulcoré Nardi Pistici amaror amor: Omnis dulcedo ab amarore absit, necesse est, si dolorem indemnem velis. Qui sic dolorem fovet, dolori non favet; qui sic condit, abscondit; vel ipso divino Oraculo attestante de Magdalena; (cùm importuna convivio, tametsi opportuna beneficio, ad pedes Jesu ungendos accesit;) quod *ad Sepeliendum* dolorem hoc *fecit*: inde est, quòd ad monumentum plorans, absconditum doloré quærit, & queritur.

Gemmarum, nisi fallor, adhuc nulla incidit mentio: Ita quidem, sed vereor, ut gemmas, lubricum

volup-

voluptatis ornamentum amet Rex dolorum: nisi fortè; quas amor ab roridâ oculorum nube trudit amaras: & has quidem jam pridem *Angeli pacis* Regi obtulerunt, quando *amarè fleverunt*. Has etiam copiosas profudit Petrus; quando ad gallicinium, humanâ lapsus fragilitate, Regi dolorum dolens, & ipse sacrificavit. Et quantas è divina illa cōcha maris, Maria, passim in solum effusas elicuit dolor, margaritas cœli, cum nubibus diaphanis perspicuum rorat, æmulas? Et tu Magdala, dum ad monumentum ploras, quid agis? Gemmas regio capite dignas paris, & verò, quid aliud pareret tā copiosus è gemino cælo imber, quo fertile Domini solum, pedes inquā Christi, tam copiose rigas? Quid gemitus isti gignerent, nisi gemmas? Non pœnitendâ sanè metamorphosi; ut dum illas, quæ cupidini ser-

vicerunt, à collo, à pectore, & manibus abjicis, has, quæ dolorũ Regi famularentur, sufficeres. Noli queri, *sanguinum sponse, te ab uno oculorum vulnerari*; nisi enim gemmæ istæ ab oculis profluæ dolorem tuum vulnerarẽt, necarent: imò; ut Rex dolorum audias, non in uno oculorum, sed in pluribus vulnerandus eras; qui enim sic dolorem vulnerat, dolori medetur. Reliqua mũdi mollioris supellex, ne dicam pellex vitiorum; quæ, non tam pellit, quàm pellicit voluptatem, non habet locum in aula doloris: satis speciosus est Rex noster à gemmis, quæ totum sparsæ per corpus, formosum reddunt *præ filiis hominum*. Nec verum est, semper adscititias, & peregrinas nativis præstare: solæ, quæ caro steterunt dolori, quæque faciunt ad tormentum, sufficit debent dolori ad ornamentum. Apage cum
tuis

tuis gemmmis, Cleopatra, omnium, quas mundus muliebris perdidit, perditissima. Quid enim agis dum lenoni tuo Antonio gemmam propinas? Regnum exhauris mulier temulenta. Dulcius absynthium bibit Rex dolorum, & quas ei propinat ab oculis? an poculis? gemmas Magdala: illo enim tuo, non tam ad famam, quàm ad infamiam composito poculo, Regnum prodegisti, & Principem perdidisti; Hæc suo & doloris regnũ stabilivit, & principẽ lucrata est. Ut enim sui securus imperet dolor, lacrymis foveri debet. Non potest non florere regnum, quod lacrymis rigatur. Quòd si enim rore cœli roborantur plantæ, & adolescunt vites, vitis nostra hoc tam pingui rore identidem irrigua, planè gemmabit. Has gemmas vult Rex noster. Quanquam, ut video, neque istæ satis doloris probantur.

An fortè, quòd *flere quædam sit voluptas?* prohibet enim Syonis filias lacrymari, dum dicit: *Nolite flere super me.* An verò displicet ei prodigalitas nostra? Putabam ego, quas in obsequium doloris profundebat amor, non prodigi, sed opportunè dispensari. Nimirum; non vult Rex dolorum lacrymas, quæ tempori serviunt, extemporales: non vult lacrymas breves, non tam illices, quàm indices doloris. Parum enim lacrymari, est parcere dolori; qui autem dolori parcit, parcus est, & dolorem arcet, dum coërcet: non enim una sufficit lacryma; quæ flante molliore Austro, ab oculis dimanat; & reflante austero Aquilone arescit. *Gutta cavat lapidem non vi, sed sæpè cadendo.* Vult juges, & perennes lacrymarum fontes manare, & manere. Et tu quidem, sanctissime Regum Hebræorum David,

vid, sic flebas; quando *lavabas per singulas noctes lectũ tũu, & lacrymis stratum tuum rigabas*, meliùs dixero; *Margaritarum decore thalamum doloris ornabas.* Chrys. hom. 30. *in Gen.* Dicunt è rore cœli puriore ab solari radio in lapidem decocto margaritas nasci: equidem credo: nam quid aliud ambo sunt oculi, nisi gemini orbes? Qui, dum lacrymis dolori parentant, amarum spargunt rorem; qui demum amoris incendio induratus, *in rigidum parvo silicem discrimine*, (Ovid. met. lib. 10.) *transit.* Parciùs ista viris, orator, in silices migrare lacrymas; hoc mihi planè novum est, & insolens. Et verò quem usum habere possunt silices in sacrato Regis dolorum vertice, quem totum à spinis, & vepribus occupatum, & multo senticeto; heu! nimirum gravem offendo? Fallor, nisi hoc pondere

gravatus, *inclinato capite, exspiravit* Meliùs profectò superbo illi carneæ molis vertici congruit silex tam dextrè, quàm opportunè à fundibulario Saulis Davide perfrictæ? an perfractæ fronti insculptus. Quanquam nihil durum, aut grave est dolori; *qui à plantâ pedis usque ad verticem capitis voluit vulnerari*: usq; adeo, quòd etiam *lapides torrentis illi dulces fuerunt*; quando *de torrente in via bibit.* Habent hoc peculiare silices, quòd attriti ignem jaculantur; & verberati aquas promittunt. Habent hoc & lacrymæ, quòd contritæ amoris scintillas excitant; & percussæ virgâ divinæ dulcedinis in fontes solvuntur ambrosiâ dulciores: *virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.*

Amorose dolorum Rex, quando huc cum lacrymis defluxit oratio, patiare, quæso, ut de ærario meo un-

dequaque

dequaque inope adhanc tuam regiam penum aliquid etiam auctarii loco adjiciam. De ærario dixi; *aurum* enim, & *argentum non* est mihi; sed æs, inutile pondus, & terræ scoria: næ ego melius terrarium dixero, quàm ærarium; qui inter errores? an errones? hujus sæculi, à patriâ exul, tàm longe à te, Rege meo aberro. Habe tibi hunc asperum, & durum cordis silicem hodie in torculari doloris tui *contritum, & humiliatum.* quæso te, mi Rex, *ne despicies.* Sic enim potero, si non lacrymis, certè cordis contriti affectu dolori tuo parentare.

[✠]

ORATIO XI.

Rex dolorum repudiatâ Vaſtí, hoc eſt Synagogâ, cum Eſther, ſive Eccleſia nuptias adornat.

Sponſabo te mihi in fide, & ſcies, quia Ego Dominus. Oſeæ. 20.

JESU Nazareno rerum potiente, an patiente? unum adhuc deſiderabatur planè non omittendum, Proceres. Nimirum; ut ad Regni ſtabilimentum, & firmitudinem de ſponſa dolorum Regi impenſiùs deliberaremus. Sed enim verò, ubi gentium, vel qualis huic *ſanguinum ſponſo* quærenda eſt uxor? Placetnè illam eligi, cujus ra-

ram

ram pulchritudinem supra commune vulgus, & extra humanas sphæras evehit mortalium sapientissimus Rex? quæ inter *choros Castrorum*, an Astrorum? educata, cæteris fulget luculentius; *velut inter Stellas Luna minores*. Cujus *caput*, *ut Carmelus*, *& comæ*, *sicut purpura*, *vinctæ canalibus*? Sed ego vereor, ut unde placituram existimamus, inde displiceat Regi dolorum. Puto enim, quòd sparsæ ad elegantiam per humeros comæ, & non bene luxurians apex, non tam serviat ad devinciendum, quàm ad vinciendum Regem dolorum. Et quæ virorum fortissimo Samsoni concilıabat robur cæsaries, hæc eadem vires adimat dolori. Et sanè molli puero Absoloni, dum liberè per ramos confusa errat; dum temerè hinc, atque inde molli aurâ diffusa fluit, an non exitium donavit, quando exitum nega-

negavit? Et hoc, nisi fallor, est, de quo alicubi queritur Divinus Cupido, se *in uno crine vulneratum*: quòd si autem sat virium habet ad vulnus crinis; tota simul cæsaries; planè timendum est, ne occidat. Quanquã, ut hæc omnia absint; dicunt, quòd *cubilia Leonum agrestia, & montes Pardorum* incultos hæc virago incolit; unde, si ita est, mansueto Regi displiceat, est necesse. Equidem non eo inficias, quòd etiam Rex noster Leonibus, & Pardis adsuevit, quando in Pontii Pilati non tam aulâ, quàm caula, *stabula alta ferarum* diceres, ipse *Leo de Tribu Iuda factus* convixit. Adde, quòd hæc puella *terribilis est, sicut castrorum acies ordinata*; Et si terribilis, quo pactò amabilis, aut in amoribus esse possit sponso? An verò levis amoris Hymenæus virginem studiis natam virilibus in sponsam optet dolo-

dolori? Quid enim illi cum Pallade, aut Bellona, qui mitissimo ingenio est? In quem usum supellex Martia principi pacifico? Quid mansueto Regi cum Amazone ad bella potius, quàm ad conjugales amplexus nata? Quæ, dum amorem allicit, conficit, & dum lenè blanditur, necat? Quid denique cubili amorum cum tentoriis castrorum? Nisi fortè habet etiã sua Cupido Divinus tela, vel arma. Habet quidem, non negarim, tela sua, sed aurea: quibus dũ sauciat, sanat, & dũ perimit, redimit: Sic porrò occubuisse, vixisse est. Ab his, credo ego, telis non nemo amorose saucius, non sine doloris, an amoris? sensu ingemuit, cum diceret *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.* Et ego quidem memini dolorum Regem, *cum ad arma procederet*, quibus non tam opprimeret hostes suos, quam redimeret, solicitè de-

gaudiis

gladiis fidos satellites suos monuisse; *qui non habet, vendat tunicam suam*, & *emat gladium.* Deinde, quod ad rem præsentem facit, nunquid non ipse est, qui viraginem sibi, non mollem puellam, in sponsam depoposcit, cum dixit: *Mulierem fortem quis inveniet?* Non ignarus *procul, & de ultimis finibus terræ pretium ejus esse?* Et sanè, quisquis dolori optat nubere, vel maritari, robustæ sit mentis, oportet, & validus animi ad crucis thalamos ferendos: *fortis enim ut mors est dilectio.* Accedit, quòd hæc puella *oculos columbarum* refert, ac proinde sine felle est: Rex autem dolorum, quid nisi *fel gustat?* Neque novi, si satis sponso fidelis esse potest, quòd *genæ illius fragmen mali punici* exprimunt: Punica enim *fides*, ut scitis, non minus quàm *Græca fides*, semper suspecta fuit veritati. Sed
&

& quòd *nigra eſt*, diſplicuiſſe poteſt candori. Demum, ut hic congeramus omnia; hæc virgo thalamis aſſuevit floridis; *lectus*, inquit, *noſter floridus.* Regi autem dolorum, quidquid floridum eſt, inamænum eſt, quisquis enim dolorem *floribus fulcit*, non fovet, ſed fugat; ut pote inter ſpinas, non roſas nidificantem. Memini ego, ut aliquid etiam ab antiquitate mutuemur, memini inquam, Aſſuerum Regem rerum potientem miſiſſe per univerſas regni ſui provincias, qui puellam majeſtate ſuâ dignam exploratum irent: repertaque demum Vaſtí, regiis thalamis placuit, & ſceptro. Sed enim verò Rex noſter puellam Vaſtí non vult, Synagogam dico; quòd hæc parum regiis thalamis ſe probavit, infida ſemper, randemque rebellis. Et quomodo placeret dolorum Regi Synagoga; à quâ non ita

pridem,

pridem, *egressus est omnis decor*; Quomodo ei credat castissimos thalamos, *quæ instabilis facta est? Omnes*, qui nuper *glorificabant eam, spreverunt illam*; & putamus, *specioso formâ præ filiis hominum* in amoribus erit? Alio itaque nobis transferendæ sunt curæ, Principes, & solicitè dispiciendum de meliore sponsa; Esther quærenda est, quando sic displicuit Vasti. Fallor? Anticipat cœlestis Hymenæus nostra studia: *quæ est ista, quæ adscendit de deserto deliciis affluens*, peneque libertate, & ausu maritali: *innixa super dilectum suum*, Regem inquã dolorum? Benè, beateque est, Proceres. Illa ipsa est Esther, quam repetitis amoribus, dicamne languoribus? *Procul, & de ultimis finibus*, hoc est, è Libani desertis, ad coronas, & sceptra? an serta? nuptialis jam pridem invitavit Rex noster,

quan-

quando dixit: *Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon.* Et ne posset moras agere, Aquiloni, & Austro imperavit, *Veni Auster, surge Aquilo*, ut ceu geminis curulibus, vel bigis, ad Regiam suam deveherent. Video tamen vos animo suspensos hærere, quòd non satis intelligitis, quodnam hoc est desertum, de quo adscendit hæc sponsa. De deserto enim, quid nisi agreste, incultum, inelegans, & rusticum expectemus? Ubi nullus ad ornatum cultus: nulla monilia, vel gemmæ ad splendorem: nulla smegmata, vel fuci, sed neque calamistra ad elegantiam: nō ullus muliebris mundus ad venustatem: denique nulla suaveolētis succi, vel gratum halantis balsami pigmenta puellæ supersunt, à quibus ut plurimùm sponsis se commendare,

& placere solent; & quorum effica-cia solicitatus Cupido trahi se amat, ut pronior *in odorem unguentorum currat*. Sed enim verò hallucina-mur non parùm: nihil horum planè desiderat sponsa. An non videtis quomodo *adscēdit sicut virgula fu-mi, ex aromatibus myrrhæ, & uni-versi pulveris pigmentarii*? Quo-modo *collum* ejus adornant *monilia*? Quomodo *murænulas vermicula-tas argento habet*! an denique non sentitis *vestimentorum fragranti-am, & odorem unguentorum suorum super omnia aromata*? Et ne ei aurū etiam desit orientis, *quasi aurora consurgens progreditur*; ne argenti candor desideretur, argenteos lunæ orbes simulat. *pulchra ut luna* de-nique; dum sole ad omnem elegan-tiam vestitur, an non gemmis radiat? Quid etiam smégmata, & fucos de-sideramus? Quæ, ad fluenta limpi-

dissima, & Hesebonis crystallineos amnes, ut columba se perluit, & innoxio latice, *qui fluit impetu, de Libano*, quotidie se perfundit? Assequimini, nisi fallor, quæ sponsa sit ista, *dives opum, dives pictai vestis, & auri*, & quod genus hoc deserti, probè intelligitis. Quando enim ille *Pastor bonus* desertũ adiit, (ut refert divina Parabola) *perditam ovem quæsiturus*; quid aliud egit, nisi, quòd sponsam sibi quæsivit, in hujus mundi deserto errantem, cui pergratiam amorosissimè uniretur? Ipse enim dixit, quòd deliciæ suæ erant, *esse cum filiis hominum*, quoniam verò *sui eum non receperunt*, immò occiderunt, sponsam sibi ex gentibus selegit, quando Ecclesiam sanguine suo firmavit; nupsit, quando *annulo suo eam subarrhavit*; unlvit, quando *in fide desponsavit*. Porrò ornamenta, qui-

bus hæc puella ad omnem maiestatem induitur, quid aliud sunt, quàm exuberantes gratiæ, quibus eam divinus iste Sponsus vestiit? Et nisi ita est, illam de his sibi blandientem auscultate: *Tanquam sponsam decoravit me corona: mel, & lac ex ore ejus accepi, & sanguis ejus ornavit genas meas.*

Porrò, quando tam dulciter coronæ mentionem Sponsa intulit, non debemus sanè ab ea negligenter, vel perfunctoriè ad coronidem avelli. Curiosè nobis expendendum est, quodnam illud fuerit coronamenti genus, quo non tam redimitam, quàm pretiosè redemptam se jactat. Narrant Romani Fasti in more fuisse, viris præsertim principibus, spõsas suas triplici sertorum genere redimire: ut plurimùm myrthea, interdum oleaginea; subinde laurea serta erant. Ego quidem putem do-

 loris

loris sponsæ cum myrtho planè non convenire; quod aiunt, hanc Veneri sacram esse; ut non nemo cecinit: *Formosæ myrthus Veneri, sua laurea Phœbo*: non enim debent castissimi sponsæ vertices impuris sertis maculari. Quisquis enim hoc genus serto se redimit, perimit. Procul hinc, procul este profana Cypriæ mulieris serta. Sponsa Regis nostri alio habet, quàm vestro serto coronari; si quidem velit Virginum Spóso copulari. Quid autem de laurea Apollini sacra censetis? Quæ, ut aiunt, perpetuò viret vere? Victoribus potiùs & pugilibus, quàm sponsis debita; ut quæ, non in thalamis, sed in castris, & arena sanguine irrigua floret: nisi fortè constantiæ fidei debeatur (ut vult Paulus) *Bonum certamen certavi, fidem servavi; in reliquo reposita est mihi corona.* Sed quæ bella gessit? quos hostes fudit?

ubi armis contendit sponsa, quò eï lauream debeamus triumphalem? Percussam equidem memini: vulneratam lego: *Percusserunt me, & vulneraverunt me*, inquit: inter *acies castrorum* invenio: *à quadrigis Aminadab turbatam audio*: sed, ubi pugnavit, ubi vicit, planè non intelligo. An verò hæc illa est mulier, quæ cum veterano conflixit serpente? Deletisque ejus exercitibus ad internecionem, *caput, colubri comminuit, & contrivit?* Fallor, nisi hæc ipsa est. Sed enim verò vereor, ut locum habeat laurea, quam aurea premit corona: aut, ne displiceat tàm sublimi vertici, tàm humilis frutex; Quid enim eam lauro corones, quam *corona stellarum duodecim adornat?* Ut ut sit, lauro destitui non debet, quando sponsus ipse rhamnis, & spinis se coronat. Lauro itaque nobis coronan-
da

da est sponsa? lauro, non illa quidem Cypriâ, quæ tributaria facta est Cupidini, sed paciferâ, quæ *legitimè certantibus, & fidem servantibus* in præmium venire solet. Ad tertium serti genus venio; quod de Oleis textum Minervæ superstitiosa dicabat antiquitas: Et quidem Athenæ victores suos oleis coronabant. Plin. lib. 15. & 4. Hic ego multus essem, si planè vellem à Sapientia sponsam commendare. *Sapientiam ejus exquiret Sapiens*, nobis non licet tam disertis esse. Hoc solùm aîo, quando huc devoluta est oratio; nó posse desiderari sapientiam in sponsa, quæ jam inde ab incunabulis sapientiæ familiariùs assuevit, *cum ea delectata, & ludens in orbe terrarum*; Scilicet, non poterat abesse *à casta generatione sapientiæ claritas.* Et ego quidem, quando illa Salomonis, an Regis nostri, verba cum animo re-

puto; *Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius*, &c. Planè mihi persuadeo non aliam esse, quàm hanc ipsam, de qua nobis est oratio, sponsam. Agite ergo, Proceres, oleas Sponsæ vertici inserite: neque enim hoc ornamenti genus, tot nominibus illi debitum, ei est negandum: ut, si quidem *oleum effusum* nō sit Spōsæ *nomen*; vertex tamen tam floridus non desinat inter *olivas fructiferas in domo Dei* æternū florere, & in ramos semper virentes diffundi.

(✠)

ORA-

ORATIO DUODECIMA *ET VLTIMA.*

Munera, & largitiones Regis dolorum.

Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Psal. 21.

EQuidem coronidem dictioni meæ impositum ibam, Proceres, à tabula, quod aiunt, manum revocaturus: multùm enim est, quòd patientiam vestram suspendo. Peractis enim ex sententiâ rebus, quæ ad munus meum pertinebant; putabam nihil esse super, vobis ad agendum, mihi ad dicendum. Quando jam prope exspirantem oratoris vocem liberalissima Regis munificen

tia revocat ad officium. Et sanè, nó debebant ingrato premi silentio, quæ tàm gratiosè Rex novus in suos effudit clientes beneficia. Habent enim hoc in more Reges gentium; quòd, postquàm ad sceptra venerunt; in clientes, civesque suos se effundunt liberaliùs. *Nihil enim tam decet Reges vel commendat, atque munificentiæ magnitudo: quisquis enim vult securus imperare, Cives suos beneficiis, non legibus obnoxios, ad officium cogat oportet.* Quis enim, nisi Brutus aliquis è Cęsaris aula, Regem lædat, cui beneficia debet? Nisi fortè, etiam sæcula nostra id genus bruta, & brutos ferunt? Non potest firmum non stare regnum, etiam doloris, quod munificentia sustentat. Quod si enim quandoque à civibus, vel optimatibus peccatur in Reges: id ut plurimum fieri intellige, quòd negligentiùs se coli beneficiis

ficiis sentiunt. Sed neque cauta profusio imperii exhausit vires unquã, vel pessum dedit, quando in civium commoda se prodegit: hinc non malè arguit summus Antistes Caiphas expedire Reipublicæ Hebrææ Regem exinaniri, vel exhauriri, nè tota gens capiat detrimẽtum. *Quisquis sceptro vult maturè consulere, beneficiis foveat animos populorum, est necesse.* Ipse adeo siderum Rex, ut sua sceptra firmet, mundo beneficus prospicit; Hic enim, postquam è tenebris, (deliquium Astronomi vocant) emersit ad imperium; illicò beneficas toto orbe spargit luces, & quod habet; in clientes suos, Planetas intellige, effundit aurum. Rex noster, qui *solem suum oriri facit super bonos, & malos*; *copiosus in misericordia omnibus invocantibus se*: putatis; munificentiæ suæ radios, postquam in regiam doloris successit,

ſit, in amicos ſuos nõ profundit? *Et qui dives eſt in omnes, qui invocãt illũ*, poterit divitiarũ ſuarũ theſauros in clientes ſuos nõ prodigere? Mei itaque erit muneris, Proceres, quando totam Regis noſtri beneficiorum Iliadem non poſſum oratione complecti; paucula, & per tranſennam delibare. Et primum quidẽ beneficium jure quodam ſuo, utpotè propinqua ſanguine, abſ re poſtulare videtur civitas Solymorum, quando repetitis, & prope violentis aſſultibus, ad tuæ contactum purpuræ, neſcio ſi ad cultum numinis, ſi ad memoriam criminis vocatis, tàm anxiè adnititur vociferando; *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros*; quaſi verò parum ſit ſanguinariis iſtis in tuâ purpurâ gloriari, niſi etiam ad ſuos nepotes tranſcat temulenta ſitis Regii ſanguinis. Et verò non difficile tibi erit Regalem profun-

profundere purpuram, quam tibi tam ſolicitè extorquet pietas, an impietas populi Hebræi; quando eã, non ita pridem, in Gethſemaní horto tàm prodigo diſpẽdio ultrò exuiſti, ne dicam abjeciſti impunè calcandam: Perſarum, credo, Reges imitatus, qui ad aucupandam purpuræ majeſtatem, longo defluam ſyrmate jactant per pavimentum. Neſcio ſanè, quomodo non erubuit ad hanc purpuram confuſa tellus; quomodo non plenis calathis protruſit flores tam copioſo rigata imbri? nimirum vepres, & horrentes aculeis trudere debuit carduos, nè deinceps Regi dolorum patiendi deeſſet materies, vel crudelitati inſtrumẽta inſaniẽdi; ſpinas ſcilicet red didit, ne ſacrato tuo vertici acumen deeſſet. Quaſi verò nõ poſſet acutũ ſapere *Sapientia Patris*, niſi ei noſtra ſtoliditas, vel iniquitas aculeos miniſ-

ministraret spinarum; Sed enim quid aliud truderet *maledicta tellus in opere suo?* & extra Paradisum? *Spinas, & tribulos germinabit tibi.* Ad secundum, venio, Proceres; Regiæ munificentiæ monumentum. Postquam Rex noster purpuram prodegit, quâ non tam texit quàm tinxit tot sceleribus fædatam Urbem; non debuit sanè sanctarum mulierum oblivisci, quæ ceu pedissequæ, & familiares, piis lacrymis, non tàm applaudentes, quàm plangentes ad Calvariæ collē, ad Regiam inquam dolorum, candidatum nostrum sunt prosecutæ. Sed enim quid porrò illis dabis liberalissime Princeps? Expectant, nisi me fallo, quam artifex, an carnifex dolor, tam luculenter, ne dicam impudenter, expinxit vultus tui imaginem; hoc enim pacto, & Regem reprobabis

dolo-

dolorum, & officium implebis intimè amantium; sin secus faxis, non video sanè quo pacto gloriari possis, te *in finem tuos dileisse*. Consuetudo enim obtinuit inter amantes, vultus suos amicis permittere, in pignus, & monumentum amoris, quando ab oculis se auferunt longius. Sed enim quid ego te ad profundendum beneficia hortor, quando, etiam me tacente, beneficus amor, alterū te candido expictum in linteo mulieribus donat. O, vultus cælo pretiosiores! *In quos Angeli desiderant prospicere.* O, Imaginem prodigiosam! in quâ expingenda ad sanguinem divus sudavit Apelles. Et ille quidem post tabulam se abdidit, cùm opus absolvit, plausus, credo, mortales, & panegyres aucupaturus; Sed tu Apelles meus, in linteum te abdidisti, mortuales planctus, & nænias excepturus: quis enim nisi saxeas, sibi

ſibi temperet à lacrymis, quando *ſpecioſus formâ præ filiis hominum*, iſte inquam *formoſus in ſtola ſua, à planta pedis uſque ad verticem capitis vulneratus*, ſibi non poteſt temperare à ſanguine.

Sed & Cyrenæus ſacri oneris collega, honoris ſtipendia debuit meruiſſe; quòd ſi enim non vis, unà tecum in conſortiũ Regii ſolii ſuccedat, quòd ſolus vis in Regno doloris imperare, vel quòd gravatè onus doloris ſuſcepit ferendum, (*& angariaverunt eum*) hoc ſaltem ei permitte ad ſolatium: ut Regiæ crucis nobilitatus inſignibus, inter Crucigeros doloris, ſtemma ſuum proferat ad ultimam uſque ſenectam; & quam ſuſpirando ægrè ad ardua manibus detulit crucem, piis litaturus manibus, & prono ad lapſum, vel elapſum, ſpiritu ad Superos deferat expirando.

Quid

Quid porrò munificentissime Regum, Matri tuæ, quam ad doloris lenimentum, vel tormentum *mulierem* appellas, quid, inquam ei dabis? Equidem non invenio inscrinio tui pectoris munus nobilius, sed neque carius Joanne; Et verò, audio te dicere, *Mulier, ecce filius tuus.* Decebat scilicet, Virgini matri castissimum Domini cupidinem, invicem Amoris suffici: non tàm, credo ego, ad fallendum dulces filii memorias; quàm, ut haberet, quo cum dolorosis lacrymis sacratis tuis manibus parentaret. Putabam iam exhaustam Regii doloris penum, neque aliquid superesse in illa, quod daretur Joanni, tuo inquam, quem unicè diligis discipulo; quando, divino prorsus munere abs te ditatum abire intelligo, matre scilicet tua. O beatam sortem tuam! O planè invidendam felicitatem! *Ecce Mater*

tua.

tua. In alios, beneficiorum fontes profudit Rex dolorum; sed in te effudit maria gratiarum. Cæteris per partes de thesauris suis protulit; tibi thesaurum ipsum credidit, thesaurum inquam cœlo pretiosiorem. Quid agis liberalissime Princeps, quando discipulum tàm sacrato donas pignore? An non partem optimam tui prodigis? Et quando Matrem Joanni permittis, an non filiũ te oblivisceris? Nimirum quia Rex es dolorum, vis etiam hoc solatio te exuere, ut ampliorem habeas materiam dolendi, & nos gemendi. Enim verò qui tàm prodigè sanguinem prodegit, quid mirum si tota maria cum *Maria* dispendat.

Porrò, quem in fatali crucis ligno tecum commorientem habes lateronem, (nolo latronem dicere; nisi fortè, quod tàm violentè in regnum tuum invasit, hoc nomine est dignus)

nus)

nus) quo munere beabis? Ego quidem, si egregia illius merita ad calculos exigo; quo beneficio sit dignus, non invenio; nisi fortè, quo eum suæ plectunt culpæ. Sed tu, mi Rex, eas vel non vides; quòd jam oculos ad mortalem somnum composuisti: vel, quòd Rex es dolorum, eas ultro condolenti ignoscis: aut certè, quòd sub umbrâ tui corporis se occuluit reus, nô satis discernis: ut ut sit, hoc unum audio, quod ei paradisum, & regnum promittis, dum dicis; *Hodie mecum eris in paradiso*: quando mater tua, & discipuli omnes extra illum, inter spinarum sepimenta conclusi, & tu ipse, mi Rex, rhamnorum circo, & condensis spinarum aculeis circumvallatus ad libertatem adspiras, dum expiras? O felicem latronis sortē! vis nimirū, clementissime Principum, munificentiæ potius excessu peccare, ignoscendo,

noscendo, quàm justitiæ severó fulmine plectere delinquentes, irascé-do. Quid, quòd etiam regni collegas facis, quos perduellionis, & maiestatis reos accusant culpæ: felices profectò, *quæ talem meruerunt Redemptorem!* quis jam à regni possessione se timeat excludi, quando justitia tua tam negligenter irascitur criminosis, ut etiam donati abeant, qui in maiestatem tuam gravius peccaverunt. Quid opus est violentia superi, quando ultrò ad regnum latrones urget dolor; quasi verò prosit peccavisse. An verò *quod regnum cæli violentè rapitur*, latronem esse necesse est, & violentum invasorem? Sed enim noto ego, mi Rex, his gradibus ad gloriam adniti, vel ad regnum; nolo tuo iterum sanguine sortem meam, vel felicitatem auspicari. Ignoscendum est, Proceres, hodie regiæ levitati, plurimus

 lan-

languentem confudit dolor, non potest ad justitiæ leges oculatus esse, memor clementiæ, justitiæ oblitus. Porro quando tã munificus in latronem, tam liberalis in Discipulum, tam prodigus in Matrem, in Patrem qualis erit? Prodigiosus sit necesse est. Et, meâ quidem sententiâ, nisi *animam suam dederit*, & *spiritum*, prodigiosus non erit. Et verò, non erit difficile hunc prodigere, qui jã ægrè inter concisa corporis lacinia, & patentes vulnerum hiatus se sustentat, jamquè plenis, & solutis habenis abiturus, imperia abeundi suspirans præstolatur. Annue liberalissime Rex, vel *inclinato capite*: Et ita quidem accidisse audio, quando *emisit spiritum*. O Animam cœlo pretiosiorem! Dignum tanto Principe munus! Quid porro putatis, cum vitâ exhausta est beneficiorum magnitudo? maximè gentium;

habet etiam, poſtquam vixit, quod adhuc amicis donet. Age miles, & interiora Regis ſerinia curioſus, vel ſi placet, furioſus inſpice, & evolve, quæ, ſi quidem non planè patebunt, ferro dirime: liberum enim tibi eſt, fatis perfuncto Rege, quod habet; quando in vivum tanta fuit licentia. Præcipit ad omne nefas intentus ſatelles noſtra conſilia: poſtquam ex voto, ſemel iterumque fatalem circumduxit lanceam, in theſauri adyta non difficile ſe penetravit; Et *percuſſo latere, exivit ſanguis, & aqua* O Prodigium! etiam poſt fata profundit beneficia Rex noſter? Nimirum, ut regium eſſet munus, ſanguinem eſſe oportuit; & aquam: quo non tantùm candidati gloriæ, ſed & purpurati audiremus: *Omnes enim domeſtici ejus veſtiti ſunt duplicibus.* Tibi nimirum debetur, caſtiſſima Sponſa Eccleſia;

 gemi-

geminus iste latex, ut non tantùm candida audias, sed etiam rubicunda; non enim Regi dolorum candor placet, qui non novit ad suas culpas erubescere; & si quidem sanguis ad regiam stirpem spectat; quotquot deinceps bono numine ex te nascentur soboles, tot erunt reges. Vt enim reliqua absint, sola hæc purpura nobilitat cunas, & reges facit, quos afficit. Necesse planè fuit, vel sic, aperiri doloris regii scrinia; ut pateret cordis secreta Sponsæ liquidius ad quam unicè spectant, quæ inde emanarunt sacramenta. Nisi me fallo; hæc erant illa *cellaria*, in quæ se introductam Sponsa dixit: *Introduxit me Rex in cellaria sua.* C. 1. Immortales tibi gratiæ sunto, O miles, cujus industriâ aperta sunt! Si te numen amat, abibis ditior, quàm venisti. Et quamquam dolori invisus, quòd cæcus eras, *conversus*

à tenebris ad lucem, placebis. Et tu nisi cæcus esses, in hanc tàm feliciter foveam, unde thesauros perennes erueres, vel haurires, nunquam cecidisses. Aliis cæcitas damno fuit; tibi profuit. Utinam superi fecissent, ut unâ tecum in hanc tam divitem foveam lapsus esset orbis totus. Quod si enim, vel extremis digitis, hanc foveam palpasse in fide erranti, ne dicam cæco, Thomæ profuit ad mentis sanitatem; quid futurum remur, si totâ corporis mole in eam se egisset? Parcite, Proceres, quòd tàm lento passu ab hoc *foramine petræ*, & *caverna maceriæ*, ab hac inquam *fovea*, non *vulpis*, sed *columbæ* gementis, *juxta fluenta plenissima*, me avello, & quòd ab his *fontibus salvatoris* me non valeo expedire. Uror ab æstu; quò *plus sunt potæ, plus mihi sitiuntur istæ aquæ*. Non amo vestros fontes,
 Prin-

Principes purpurati, quos non tàm artificium, quàm artis vitium, doloris suspectos facit. Quòd enim inter noxias urbis ruinas, vel nascuntur spontè, vel industriâ vestrâ fiunt, tanto, ohe! auri impendio, dicámnè dispendio; cupidini potiùs oculorum, quàm Regi dolorum student. Videre me memini, cùm tuus hospes essem, Urbs Romulea, & marmorei elephantis proboscide, in tessellati operis alveum decidi- tos fontes: Vidi cæruleas Deas per vitreum æquor vehi: Vidi mollibus cygnis insidentem cupidinem in liquida crystallo velificari. Sexcenta id genus monstra vidi: sed quorsum fluxæ istæ, & mentitæ vanitates? Quorsum ludibria ista oculorum? Nisi in perniciem animorum? Non tàm extinguere oculorum sitim nata, quàm accendere; Et dum delectant, & lene in animos influunt, animas

mas necare. Quantò meliores sunt fontes isti, quos hodie purpuratus noster adornat, non tam vilis auri, quàm pretiosi sanguinis impendio laboratos. Quòd si enim cupidinem desideras, *Amor* est si Elephantes? *Gigas est* si cæruleas Deas? *Deus est*, si non cæruleus, cœlestis, & lividus à plagis. Non desunt fontes, qui fluant, non quidem de proboscide, sed de *latere divino*, quos non tam Urbanus, quàm inhumanus aperuit artifex, carnifex inquam miles Longinus. Sed jam aurem mihi vellicant milites Prætoriani; non enim volunt indonati abire; quòd rē suam strenuè fecerunt; vel præmia, vel stipendia sibi quantotius numerari contendunt. Ego verò jam non invenio quid illis dones, si qua enim superfuerunt *vestimenta*, jam omnia, licentiâ militari rapinis assueta, in prædam prædonibus istis cesserunt.

runt. Sed enim bono este animo male tecti satellites; neque vos indonati abibitis, tunica regia adhuc est super virgineâ contexta manu, quam quia dividere nefas, sorti permittetis; penes quem numerosior alea stabit, huic in spolium cedet; debet enim impleri sermo Domini, qui dixit, quòd *diviserunt sibi vestimenta sua, & super vestem suam miserunt sortem.*

Tu porrò Decurio Hebræorum optime, quid præmii accipies tàm exinanito Regis ærario? Ut non planè indonatus abeas, ad Pontium Pilatum, quantotius adi, & Regium corpus tibi dari postula: fortasse enim, qui eum nuper voluntati Pontificum permiserat nocens, & dimissum volebat, cùm viveret, mortuum ultrò tibi concedet. Neque enim par est captivum teneri in cruce exanime Regis cadaver, quando vel

ipsa

ipsa tellus, quæ tot sæculis captivos tenuit doloris clientes, hodie libertate donat; lucique restituit; lego enim, monumẽtis apertis, *multa corpora sanctorum surrexisse* (& gravi detentos, an sepultos carcere,) terrea enim moles erat (à vinculis exolvit tripudians crederes jubilæum agere) ac subsiliens à fundamentis. Hoc solùm te moneo, ut cum Præside transigas de milite, vereor enim ne non repertum amore sacro furens Magdala, olim lena, nunc leæna, eum abs te repetat, aut violentè tollat inventum. Usque adeo enim sacro amore, an dolore, percitá insanit, (habet suas amor iras) ut neque in Pilati prætorium irruere, neque in Herodis aulam invadere, si necesse sit, erubescat. Quid, quòd ne in ipso quidem monumento satis securum puto; *fortis enim est, ut mors dilectio*, nisi *sigilla*

tuo

tuo quàm optimè loculum obfirmes: *Adhibitis* etiam, si placet, *custodibus, & advoluto marmore ad ostia monumenti.* Ego interim cum pia turba ad sacros Regis defuncti manes ibo lacrymari, solas enim lacrymas mihi fecit reliquas Rex dolorũ. Vos Proceres, si unà mecum vultis ire, vel condolere, per vos stabit: decet enim, postquam nos verba defecerunt, lacrymis dolorum Regi parentare.

EPILOGUS AD MORTALES.

Huc omnis, huc mortalium
Huc verte turba gressum;
Oculisque cerne corporis,
Oculisque cerne mentis,
Insignibus queis fulgeat,
Quâ luce dignitatis
Moderator ipse siderum,
Sed in doloris aula;
Ex more, res solennibus:

Ceremoniis peractâ,
Septem viratûs calculo
Rex jussus est dolorum.
Rectè peractis omnibus,
Rerumque jam potitus,
Vult pauca, more regio,
Suos monere cives.
Audite Regem subditi,
Quæ fabor, ipse fatur.
Æterna quisquis cœlitum
In sceptra vis venire,
Altamque frontem cingere
Stellis micante serto:
Et purpurâ splendescere,
Aurora quâ superbit:
Mortalibusque celsior
Cum civibus dolorum,
Calcare solem subditum
Plenæque Regna Lunæ:
Heu! falleris, ni semitam
Quam calco Rex dolorum,
Ni semitam calcaveris,
Quam calco Rex Polorum.

Non ſiderum Provinciam
Reget Imperator ullus,
Nî quem labor ſudoribus
Perunxerit cruentis.
Nec melior illic purpura,
Quàm Sanguinis rubeſcit.
Illum corona pulchrior
E Siderum pyropis
Cinget : prius cui verticem
Circumdedere ſpinæ.
Is ſceptra cœli certiùs
Prehendet Imperator,
Arundinem qui veriùs
Sceptra orbis æſtimarit.
In aſtra Regem ſiderum
Non alia ſors evexit.
Quo Rex cruentis prævius
Veſtigiis abivit,
Hunc, ut ſequaris ocyùs,
Per nos licebit ire.

Ad

AD PIVM LECTOREM

Apostrophe.

VNico te adhuc verbo volo lector; & quicunque hæc paucula folia oculis, vel animo versastis, rogare ut *illum Regem amemus, quem amare debitum est. Illi copulemur, quem osculari castitas est. Illi subjiciamur,* sub quo iacere, supra mundum stare est. *Illi commoriamur, in quo vita est.* S. Paulin. Epist. 4.

FINIS LAUS DEO.